

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Teja Dorrer

Postmoderni genocidi in vloga OZN

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Teja Dorrer

Mentorica: doc. dr. Ksenija Šabec

Postmoderni genocidi in vloga OZN

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

**»V življenju obstajata dve osnovni izbiri:
da sprejmemo stanje, ki obstaja,
ali pa da sprejmemo odgovornost za njegovo spremembo.«**

Konfucij

Postmoderni genocidi in vloga OZN

OZN je nastala po koncu druge svetovne vojne z namenom preprečevanja oboroženih spopadov in zagotavljanja miru med vsemi narodi. Človeška zgodovina je, kot vemo, v celoti prepletena z nasiljem in konflikti, vendar naj bi bila prav druga svetovna vojna tista prelomna točka, ko se je družbena želja po preprečevanju tovrstnih tragedij začela oblikovati tudi na mednarodni politični institucionalni ravni. V tem segmentu se bo diplomsko delo osredotočalo predvsem na analizo genocida kot tistega pojava, kjer bi bila intervencija OZN najbolj potrebna, pa do nje ne pride. Teoriji, katere duh je izražen in zapisan v UL OZN, ne sledi akcija v praksi: države članice OZN (predvsem tiste, ki sestavljajo Varnostni svet) postavljajo svoje nacionalne in geopolitične interese pred temeljno vizijo in poslanstvo OZN ter s tem zavirajo oziroma onemogočajo delovanje te institucije. To počnejo predvsem z zlorabljanjem pravice do veta, sklicevanjem na ozemeljsko integriteto držav agresork in z manipuliranjem izraza genocid kot pojma, ki države zakonsko obvezuje, da intervenirajo. Prek analize genocidov v Darfurju, Ruandi in Srebrenici bomo problematizirali neučinkovitost delovanja Varnostnega sveta, izpostavili potrebo po njegovi reformi in predlagali načine, ki bi v prihodnje lahko omogočali hitrejšo odzivnost mednarodne skupnosti, kot jo predstavlja OZN.

Ključne besede: OZN; Varnostni svet; genocid; geopolitični interesi.

Postmodern genocides and the role of UN

UN was formed in the aftermath of World War II in order to prevent further armed conflicts and to ensure peace among all nations. Human history is, as we know, fully interwoven with violence and conflicts. Nevertheless, World War II was the breaking point at which a society's desire to prevent such tragedies began to form also at the international political institutional level. In this segment, this thesis will focus mainly on the analysis of the crime of genocide as the one phenomenon, where UN intervention would be needed the most, although it never occurs. Theory, expressed and written in the Charter of the UN, is not followed by practice: UN Member States (especially Security Council Members) are putting their own national and geopolitical interests above the underlying vision and mission of the UN and thereby inhibit and block its functioning. They do this primarily by abusing the veto power, by referring to the territorial integrity of the hostile states and by manipulating with the term genocide as a concept, which legally obligates States to intervene. With the analysis of the genocide in Darfur, Rwanda and Srebrenica we will problematise the Security Council's inefficiency, highlight the need of its reform and suggest how to provide a faster response of the international community, as represented by the UN.

Key words: UN; Security Council; genocide; geopolitical interests.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	9
2.1 CILJI IN POMEN	9
2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA, HIPOTEZE IN METODOLOGIJA	10
3 ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV	12
3.1 USTANOVNA LISTINA OZN	13
3.2 VARNOSTNI SVET	14
3.3 GEOPOLITIČNI INTERESI DRŽAV ČLANIC OZN	15
4 DEFINICIJA GENOCIDA IN ANALIZA POSAMEZNIH PRIMEROV	19
4.1 DEFINICIJA	19
4.2 DARFUR	23
4.3 RUANDA	29
4.4 SREBRENICA	38
5 PRIHODNOST OZN IN REFORMA VARNOSTNEGA SVETA	45
6 ZAKLJUČEK	51
7 LITERATURA	54

SEZNAM KRATIC

AU	African Union – <i>Afriška unija</i>
BiH	Bosna in Hercegovina
CIA	Central Intelligence Agency – <i>Centralna obveščevalna agencija</i>
DLA	Darfur Liberation Army – <i>Darfursko osvobodilno gibanje</i>
EU	Evropska unija
GS OZN	Generalna skupščina Organizacije združenih narodov
GS	Generalna skupščina
JEM	Justice and Equality Movement – <i>Gibanje za pravico in enakopravnost</i>
MKS	Mednarodno kazensko sodišče
NATO	North-Atlantic Treaty Organization – <i>Organizacija severnoatlantske pogodbe</i>
OZN	Organizacija združenih narodov
RPF	Rwandan Patriotic Front – <i>Ruandska patriotska fronta</i>
SLM/A	Sudan Liberation Movement/Army – <i>Sudansko osvobodilno gibanje/vojska</i>
UL OZN	Ustanovna listina Organizacije združenih narodov
UN	United Nations – <i>Združeni narodi</i>
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda – <i>Misija Združenih narodov za Ruando</i>
UNMIS	United Nations Mission in the Sudan – <i>Misija Združenih narodov v Sudanu</i>
UNPROFOR	United Nations Protection Force – <i>Mirovne sile Združenih narodov za zaščito in reševanje</i>
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov
VS	Varnostni svet
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi
ZRJ	Zvezna republika Jugoslavija

1 UVOD

Človeško zgodovino že od nekdanj pretresajo številni spopadi, katerih cilj je večinoma bil povečati ozemlje ali pa zrušiti in pridobiti oblast. Kot največjo tragedijo, povezano s temi motivi, poznamo prvo in drugo svetovno vojno. Poznamo pa seveda tudi 'zgodovinske boje', ki jih še danes slavimo kot ene izmed najpomembnejših dosežkov demokracije, na primer boj za svobodo govora in tiska, za volilno pravico, za versko svobodo, pravico do zasebne lastnine itd. Če se v današnjem času ozremo na sodobno mednarodno skupnost in številne konflikte, ki se dogajajo po svetu, bi težko rekli, da so v kakršnokoli dobrobit človeštva. Nekoč se je prek kontinuiranih bojev dosegla odprava suženjstva in prepoved rasne diskriminacije in segregacije, danes pa se zdi, da je skupni imenovalec vseh konfliktov boj za naravne vire ter politična, gospodarska ali pa verska prevlada na nekem ozemlju. V imenu teh 'vrednot' so se v preteklih letih zgodili nekateri izmed največjih vojnih zločinov, ki jim lahko pripišemo tudi skupno oznako – genocid. Nasilje kot tako je torej že od nekdanj del človeške družbe in utopično je pričakovati, da bi ga lahko v celoti izkoreninili, je pa realno razmišljati, kako bi ga lahko čim bolj omejevali. Med najhujše oblike družbenega nasilja, tako po trajanju kot po številu žrtev, spadajo vojne, oboroženi spopadi in njim inherentni vojni zločini, kot so na primer tudi genocidi, ki jih bomo obravnavali v tem diplomskem delu (primer Darfurja, Ruande in Srebrenice). Prek njihove analize bomo skušali pokazati na tiste šibke točke OZN, ki v največji meri dopuščajo, da se pri tovrstnem nasilju prepozno ali pa sploh ne ukrepa.

Po opustošenju, ki ga je za sabo pustila druga svetovna vojna, se je oblikovala družbena zavest, da svet potrebuje institucijo, ki bi s svojim delovanjem skušala doseči, da se vojne tragedije ne bi več dogajale – danes jo poznamo pod imenom OZN. Ta organizacija pa navkljub svojim pretenzijam po ohranjanju mednarodnega miru in varnosti ni uspela preprečiti tistega, za kar je bila pravzaprav sploh ustanovljena – zdi se namreč, da se konflikti in spopadi med narodi ter etničnimi, verskimi in drugimi skupinami čedalje bolj povečujejo, ne pa zmanjšujejo. Zakaj je institucija pri tem tako očitno neuspešna? Poleg analize posameznih genocidov bo diplomsko delo skušalo odgovoriti tudi na to vprašanje, seveda ob zavedanju, da se vojnih spopadov ne da izkoreniniti, je pa po drugi strani smiselno razmišljati o tem, s kakšnimi mehanizmi bi jih lahko, ko jih zaznamo, zaustavili. Pri tem bo naša teza, da je za tovrstne akcije pristojna OZN oziroma VS kot njen pooblaščen organ (kar navsezadnje tudi izhaja iz UL OZN), in če ji takšni cilji (dokazano) ne uspevajo, je torej potrebna kritičnega premisleka in reforme. Čeprav se je mednarodna skupnost zakonsko obvezala, da bo takšne zločine preprečevala in kaznovala, nam številni primeri iz prakse kažejo, da to ni tako. OZN

kot krovna organizacija, ki je zadolžena za ohranjanje svetovnega miru in varnosti in posledično torej tudi za preprečevanje genocidov, velikokrat ne uspe izpolniti svoje naloge. V diplomskem delu se bomo tako osredotočili na dva genocida, ki sta se začela in končala (v Ruandi in Srebrenici), ne da bi ju OZN skušala preprečiti, ter na enega, ki še vedno poteka (Darfur) in kjer mednarodna skupnost prav tako ne kaže nikakršnega interesa za posredovanje. Čeprav je bilo tako o OZN kot tudi o zadevnih genocidih že veliko napisanega, avtorica tega diplomskega dela meni, da razmišljanj in iskanj rešitev za preprečevanje vojn in tragedij, kot jih na primer predstavljajo genocidi, nikoli ne more biti preveč.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Cilji in pomen

Osrednji cilj diplomskega dela bo iskanje odgovorov na vprašanje, ali je OZN, glede na pooblastila, ki jih ima, storila dovolj, da bi na vsakem analiziranem kriznem območju poskušala nasilje preprečiti ter ponovno vzpostaviti mir in stabilnost, in kaj je bil vzrok njene (ne)uspešnosti. Za analizo bomo vzeli dejanje genocida in obravnavali tri najboljše vojne zločine postmoderne dobe, ki po definiciji spadajo pod ta pojem: genocid v Darfurju, Ruandi in Srebrenici. Opredelili bomo vlogo in pomen VS OZN kot tistega organa, ki je zadolžen za intervencijo, ko pride do konflikta. Zanimali nas bodo tudi odnosi moči med posameznimi državami članicami OZN in njihov vpliv na to organizacijo, kar bomo tudi aplicirali na hipotezo, da so prav geopolitični interesi posameznih držav članic tisti, ki OZN preprečujejo, da bi pri preprečevanju konfliktov zavzela bolj aktivno vlogo in učinkovito ukrepala. V samem zaključku sledi še sinteza ključnih ugotovitev: kritika obstoječih političnih mehanizmov, ki postavljajo zasebni interes pred javnim dobrim, in poskus razmišljanja o tem, ali je mogoče misliti takšno strukturo OZN, ki bi bila lahko v prihodnosti bolj učinkovita in angažirana za preprečevanje konfliktov.

Čeprav naj bi bili za tovrstna vprašanja zadolženi politiki, izkušeni analitiki in drugi organi odločanja, bo kljub temu tudi v okviru tega diplomskega dela podan neki mišljenjski prispevek na to temo. Se družbenega nasilja oziroma v našem konkretnem primeru genocida ne zmore zaustaviti zaradi slabih pravnih formulacij, ki OZN ne dopuščajo učinkovitega posredovanja; je to morda pravica do veta v VS; slaba organiziranost samih vojaških operacij ali samo nezainteresiranost te organizacije, da dejansko nekaj stori? Diplomsko delo bo torej skušalo podati nekaj odgovorov na ta vprašanja, in čeprav bo to storilo v strnjeni obliki (zgolj v navezavi na zgoraj omenjene primere Darfurja, Ruande in Srebrenice), se s tem seveda ne zanikata pomembnost in problematičnost vseh drugih vojnih zločinov oziroma genocidov, ki so se zgodili oziroma se še dogajajo v sodobni mednarodni skupnosti. Pri tem naj še omenimo, da v tem diplomskem delu ne bomo podajali nekih ultimativnih predlogov in rešitev ali pa (preveč) velikopotezno mislili, da znamo in vemo delovati bolje kot aktualni organi odločanja v OZN. Bomo pa, in to je tudi eden izmed pomenov diplomskega dela, kritično ovrednotili sedanje stanje in zavzeli stališče, da družbena odgovornost ne pritiče samo

organom odločanja. Če smo kot 'navadni državljani' omejeni s tem, da ne posedujemo dovolj politične moči, to še ne pomeni, da nam o tem ni treba razmišljati. Funkcija pasivnega opazovalca, ki se izraža v vsem nam dobro znani izjavi 'saj ne morem ničesar storiti' in mnenju, da so za reševanje tovrstnih družbenih problemov poklicani drugi, zagotovo ne prispeva k napredku demokracije in spoštovanju človekovih pravic. V smislu povedanega si bo to delo torej prizadevalo podati čim bolj koherenten mišljenjski prispevek k problematiki genocidov (oziroma vojne kot take na splošno) v sodobni družbi, k čemur pa nas ne zavezuje politična, temveč zgolj naša etična odgovornost.

2.2 Raziskovalna vprašanja, hipoteze in metodologija

Naše raziskovalno vprašanje se bo torej glasilo: *Ali je OZN, pri obstoječih pooblastilih, storila dovolj, da bi v vsakem posameznem izbranem primeru genocida poskusila preprečiti njegovo izvajanje? Iz tega bo, glede na ugotovitve, pogojno sledilo drugo raziskovalno vprašanje: Če ni bilo tako, ali je mogoče misliti takšno strukturo OZN, ki bi lahko v prihodnosti bolj učinkovito intervenirala?* Na prvo vprašanje bomo sistematično iskali odgovor skozi celotno diplomsko delo, pri čemer bodo ključne ugotovitve podane zlasti v četrtem poglavju, kjer bomo poleg analize vsakega genocida, njegovih akterjev ter okoliščin, ki so do njega privedle, tudi kritično ovrednotili sam odziv VS OZN. Drugo vprašanje pa bo obravnavano v petem poglavju oziroma zaključku diplomskega dela, kjer bo podan razmislek glede dobljenih ugotovitev in poskus predlaganja boljših rešitev.

Kot izhodišče našega raziskovanja bomo postavili dve hipotezi, in sicer:

H₁: Nacionalni interesi posameznih držav članic OZN, ki imajo moč odločanja, preprečujejo oziroma zavirajo učinkovito posredovanje te organizacije v vsakem zaznanem primeru genocida.

H₂: OZN je neučinkovita pri posredovanju v primeru genocida, pri čemer neučinkovitost razumemo kot neuspeh te organizacije, da v vsakem zaznanem primeru genocida intervenira in zaustavi njegov potek.

Preverjanje prve hipoteze bo del tretjega poglavja, in sicer v delu, kjer bomo izpostavili problematičnost strukture odločanja v VS OZN in dokazovali, da specifični nacionalni interesi posameznih držav članic OZN pogosto prevladajo nad potrebo po intervenciji in zaustavitvi

genocida, medtem ko bo preverjanje druge hipoteze obravnavano v četrtem poglavju. Kot orodje raziskovanja nam bo služila predvsem analiza primarnih in sekundarnih virov ter deskriptivna in komparativna študija posameznih primerov (Darfur, Ruanda, Srebrenica). Metodološko bo torej diplomsko delo osnovano na teoretski analizi.

3 ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

Nastanek OZN je treba šteti kot eno izmed najpomembnejših posledic druge svetovne vojne (Benko 1997, 285). Ustanovljena je bila 24. 10. 1945 v San Franciscu (ZDA) z namenom preprečevanja oboroženih spopadov, utrjevanja človekovih pravic ter pospeševanja ekonomskega in socialnega napredka vseh ljudstev. Je organizacija suverenih držav, ki temelji na prostovoljnem članstvu in omogoča delovanje na praktično vseh področjih, ki zadevajo človeštvo. Čeprav so ZN včasih označeni kot 'parlament držav', niso niti nadnacionalna tvorba niti 'vlada vseh vlad'; prav tako nimajo vojske in ne terjajo nikakršnih davkov. Delujejo na osnovi politične volje svojih članic, prek katerih izvršujejo svoje odločitve, in so odvisni od njihovih prispevkov, s katerimi izvajajo svoje aktivnosti (Društvo za Združene narode za Slovenijo 2014). Pri tem se njena univerzalnost kaže predvsem v članstvu in delovanju te organizacije po vsem svetu (Žigon in Udovič 2013, 39). Danes šteje 193 držav članic, pri čemer lahko članica postane vsaka država, ki se je pripravljena zavezati, da bo spoštovala in izvajala določila, zapisana v UL OZN (United Nations 2014a). Ker jo obravnavamo kot temeljnega nosilca sistema kolektivne varnosti (Benko 1997, 261), je torej njen primarni cilj varovanje mednarodnega miru in preprečevanje konfliktov (Sancin in drugi 2009, 207), vsi drugi cilji so subsidiarni (Benko 1997, 262). Za doseganje tega temeljnega poslanstva so ustanovne članice OZN predvidele naslednje poglavitne mehanizme: splošno in skoraj popolno prepoved enostranske uporabe sile v mednarodnih odnosih; sredstva mirnega reševanja sporov, opredeljena v 6. poglavju UL OZN, in sistem kolektivne varnosti, opredeljen v 7. poglavju UL OZN (Sancin in drugi 2009, 207).

Ker organizacija nima lastne vojske, je izvedba vseh operacij odvisna od držav članic, ki morajo za uspešno delovanje te institucije prispevati lastne vojaške sile, pri čemer pa sta poveljevanje in nadzor nad njimi pod okriljem OZN ali kake druge mednarodne organizacije (Drenik in drugi 2008, 168). Vendar kot bomo pokazali v nadaljevanju (z analiziranjem genocidov v Darfurju, Ruandi in Srebrenici), se glede načel OZN, kot so zapisana v UL OZN, velikokrat zgodi, da se v praksi ne ujemajo s teorijo. Ker je mednarodna skupnost horizontalno strukturiran sistem formalnopravno enakih držav, kjer ni centralne naddržavne oblasti, se velikokrat zgodi, da posamezne države kršijo svoje mednarodne obveznosti in ne spoštujejo dogovorjenih pravil, kar je seveda še zlasti problematično prav takrat, ko se zaradi takšnih samovoljnih ravnanj ne uspe zaščititi človeških

življenj, ko bi bilo to potrebno (Drenik in drugi 2008, 73). Države, ki se »včasih vedejo, kot da so onkraj prava« (prav tam), bi bilo nujno potrebno znotraj sistema OZN v njihovi samovoljnosti omejiti ter jih zavezati k doslednejšemu spoštovanju načel UL OZN, saj ta vse prevečkrat ostajajo zgolj besede, zapisane na nekem dokumentu.

3.1 Ustanovna listina OZN

UL OZN je temeljni dokument, ki določa obliko, strukturo in področje delovanja te organizacije. Glavni organi institucije so: Generalna skupščina, Varnostni svet, Ekonomski in socialni svet, Meddržavno sodišče, Skrbniški svet in Sekretariat (Charter of the United Nations 1945; Žigon in Udovič 2013, 44). Znotraj naštetih ključnih struktur deluje še mnogo skladov, komisij, odborov, agencij in drugih subjektov, ki kot pomožna telesa sestavljajo oziroma uresničujejo naloge in cilje OZN. Glavni reprezentativni in posvetovalni organ je GS, ki skupaj z vsemi članicami oblikuje politike o pomembnih vprašanjih. Za najpomembnejša vprašanja je potrebno soglasje članic v obliki dvetretjinske večine, sklepi o manj pomembnih odločitvah pa se sprejmejo z večino članic, ki so navzoče in ki glasujejo. Vsaka država ima en glas (Charter of the United Nations 1945). V UL OZN je še zlasti pomembno 1. poglavje, ki skupaj s preambulo predstavlja okvir za delovanje te institucije in opredeljuje cilje, ki jih mora OZN pri svojem delovanju zasledovati. Med temeljne cilje in načela tako sodijo: varovanje mednarodnega miru in varnosti z mirnim reševanjem sporov,¹ razvijanje prijateljskih odnosov in krepitev razvojne komponente držav, suverena enakost držav, zagotovitev teritorialne celovitosti in odsotnost groženj, načelo nevmešavanja v notranje zadeve držav. Pri tem pa se je izoblikovalo stališče, da so v listini ključna predvsem poglavja 6, 7 in 8, ki neposredno določajo ravnanje OZN v primeru sporov med državami, kar tudi sovпада s temeljnim poslanstvom OZN: varovanje mednarodnega miru in preprečevanje konfliktov (Žigon in Udovič 2013, 41–43). Kar zadeva pravne temelje, je torej poglobljena ideja v UL OZN ustanovitev univerzalnega mehanizma kolektivne varnosti, naperjenega zoper države, ki bi rušile mir in s tem ogrožale mednarodno varnost (Benko 1997, 263).

---

¹ Tu velja omeniti, da kadar mirno reševanje sporov ne uspe, sme VS OZN v skladu z 42. členom UL OZN z zračnimi, pomorskimi ali kopenskimi silami izvesti takšno akcijo, kakršna bi bila potrebna za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti (Charter of the United Nations 1945), pri čemer privolitev strank v sporu ni potrebna, prav tako pa tudi ne veljata načeli nepristranskosti ali minimalne uporabe sile (Sancin in drugi 2009, 254).

3.2 Varnostni svet

Podobno kot drugi organi OZN ima tudi VS svoja pomožna telesa, med katerimi so najpomembnejši: Odbor za boj proti terorizmu in za neširjenje jedrskega orožja, Odbori za spremljanje ekonomskih sankcij proti državam, Odbor za mirovne operacije, Mednarodni sodišči za nekdanjo Jugoslavijo in Ruando (Žigon in Udovič 2013, 49). VS OZN je sestavljen iz petnajstih držav članic OZN, od katerih je pet stalnih (Francoska republika, Ljudska republika Kitajska, Ruska federacija, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike) in deset nestalnih, ki jih za obdobje dveh let izvoli GS z dvetretjinsko večino, pri čemer so te države izbrane glede na regionalno umeščenost: Afrika ima tri nestalne članice; Latinska Amerika in Karibski otoki, Azija, zahodna Evropa in druge države po dve članici; vzhodnoevropska skupina pa eno. Ena izmed članic je tudi arabska država, ki je izvoljena izmenično iz azijske ali afriške skupine. VS je tako skupaj z državami članicami, ki ga tvorijo, eden izmed petih glavnih organov OZN, katerega naloga je ohranjanje miru in varnosti v svetu, pri čemer lahko trdimo, da je prav ta organ dejansko najpomembnejši v strukturi OZN. V svojem delovanju je namreč neodvisen od GS in ta se tudi ne sme vmešavati v njegove odločitve (Žigon in Udovič 2013, 45–49). Tako je v 24. členu UL OZN zapisano, da za namen zagotavljanja takojšnje in učinkovite akcije države članice OZN nalagajo VS OZN prvenstveno odgovornost za ohranitev mednarodnega miru in varnosti in so soglasne s tem, da VS pri opravljanju svojih dolžnosti na temelju te odgovornosti dela v njihovem imenu (Charter of the United Nations 1945). Tudi Benko (1997, 265) ugotavlja, da je OZN poverila VS funkcijo izvršnega in reprezentativnega organa OZN, kadar gre za vprašanja mednarodnega miru in varnosti. Kot tak torej VS sprejema odločitve, ukrepe in akcije, katerih temeljni namen je preprečitev agresije in vzpostavitev miru na kriznih območjih, pristojen pa je tudi za raziskovanje vsake situacije, ki bi utegnila pripeljati do konfliktov oziroma mednarodnega trenja (Sancin in drugi 2010, 46).

Pri doseganju svojih ciljev je VS najprej zavezan k uporabi miroljubnih sredstev, pri čemer pa lahko, če ugotovi, da ti ukrepi niso zalegli, uporabi tudi prisilna sredstva. To mu dovoljuje 42. člen UL OZN, ki določa, da lahko VS s pomočjo letalskih, pomorskih ali kopenskih sil začne takšno akcijo, za katero sam presodi, da je potrebna za vzdrževanje ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti (Charter of the United Nations 1945; Benko 1997, 264), pri tem pa morajo pri izvajanju teh ukrepov sodelovati vse države članice OZN, saj so odločitve VS zanje obvezujoče in jih morajo spoštovati (Sancin in drugi 2009, 209). Prisilne akcije oziroma uporaba oborožene sile se tako smejo uporabiti kot poglavitno strateško sredstvo uveljavljanja volje mednarodne skupnosti tistim državam ali

nedržavnim akterjem, ki so kršili mednarodno pravo. V takšnih primerih so pravila delovanja zasnovana širše in dopuščajo tudi akcije, ki niso vezane zgolj na samoobrambo (Sancin in drugi 2009, 254), čeprav se v praksi izkaže, da je delovanje VS velikokrat onemogočeno zaradi prekomerne uporabe pravice do veta, kar se je izkazalo za nadvse problematično že v času tako imenovane hladne vojne. Izpostavlja se problem, ki je za delovanje sistema kolektivne varnosti nadvse pomemben, »in sicer, ali ga je sploh mogoče uporabiti proti neki veliki sili« (Benko 1997, 262).

Kot ugotavlja Benko (prav tam), je za uresničevanje oziroma ohranjanje mednarodnega miru zelo pomembna postavka, da vse države soglašajo, kdo je agresor. Postavlja pa se vprašanje, ali je sploh mogoče sistem kolektivne varnosti uporabiti, kadar se neka svetovna velesila neposredno ali posredno pojavi kot akter konflikta, o čemer tudi govorijo številni problemi iz prakse OZN. VS OZN namreč sestavlja pet stalnih članic, ki imajo status velesil, in te dostikrat z uporabo pravice do veta blokirajo posredovanje na območjih, kjer bi posredovanje verjetno odobrile, če ne bi tam imele svojih specifičnih političnih interesov, ki bi jim intervencija lahko škodila, prav tako pa se utegne zgoditi, da ne intervenirajo, ker od tega nimajo gospodarskih koristi, kar bomo v nadaljevanju tudi konkretizirali s posameznimi primeri, v katerih je mednarodna skupnost, kot jo predstavlja OZN, povsem odpovedala.

3.3 Geopolitični interesi držav članic OZN

Kako preseči partikularne interese posameznih držav članic VS, ki posedujejo moč nad tem, da se pri nekem konkretnem konfliktu odločijo intervenirati, je vprašanje, ki ne more imeti preprostega odgovora. Sancin skupaj s soavtorji (2010, 121) meni, da čeprav je za uporabo prisilnih sredstev pooblaščen VS, se vseeno zdi, »da bi bilo bolje, če bi pri tem odločilno vlogo igral generalni sekretar OZN, saj tako opredelitev konkretnih razmer ne bi bila neposredno odvisna od političnih interesov različnih držav. Kako negativne učinke imajo lahko politični interesi znotraj VS OZN, se je pokazalo ravno pri izogibanju, da bi razmere v Ruandi poimenovali genocid, kar je bil eden od razlogov, da se katastrofe ni preprečilo.« Nadalje isti avtorji (Sancin in drugi 2010, 75) izpostavljajo, da so primeri grozodejstev v Ruandi, Srebrenici, Somaliji in drugod postavili mnogo vprašanj glede tega, kaj bi mednarodna skupnost lahko oziroma morala storiti ob pojavu humanitarnih kriz, saj »njihova razsežnost in posledice neustreznega odzivanja mednarodne skupnosti nakazujejo na

pomanjkljivosti v obstoječih mehanizmi in konceptih.« Ugotavlja se, da podeljevanje prvenstvene odgovornosti za posredovanje zgolj VS OZN »prinaša tveganje in možnost politične paralize, saj lahko ta zaradi različnih političnih interesov njegovih stalnih članic ter njihovega pojmovanja državne suverenosti v celoti ali deloma zavzame pasivno držo« (prav tam), kar se na primer kaže še zlasti pri pravici do veta stalnih članic VS. Tako so se izoblikovala stališča, da bi zaradi preteklega neuspešnega posredovanja na mesto VS OZN stopile svetovne demokracije, ki bi jih vodile ZDA ter njeni zavezniki v Evropi in Aziji (prav tam), pri čemer pa lahko take predloge označimo kot absurdne, takoj ko se samo bežno ozremo na politiko in metodologijo posredovanja ZDA v konfliktnih situacijah. To je namreč izrazito intenzivnejše tam, kjer imajo na zalogi dobršno mero naravnih bogastev, skladnih s koncepti geopolitike.²

Če zgolj kot primer omenimo dvanajstletno ameriško prisotnost v Afganistanu, za katero je bilo porabljenih na milijarde dolarjev, sama država pa se še vedno nahaja v popolnem razsulu (Videmšek 2014), se lahko vprašamo, po katerem ključu za tovrstne misije denarja pač nikoli ne zmanjka, za druge, na primer v Ruandi, pa se morajo mirovne sile spopadati s pomanjkanjem sredstev. Ugotovimo lahko tudi, da:

/.../ ključni razlog zahodne navzočnosti v Afganistanu³ nikoli ni imel ničesar opraviti z Al Kaido, terorističnimi grožnjami ali 'izvozom demokracije'. Ključni razlog je tako imenovana nova globalna meja med zahodom in vzhodom. Povedano poenostavljeno: med ZDA in Kitajsko, ki se v bližnji prihodnosti za dominacijo ne bosta spopadali le v 'šahovskih partijah' na Pacifiku in Durandovi črti,⁴ ampak še marsikod drugod (prav tam).

Tako Benko (2000, 206) izpostavlja, da so naloge, ki naj bi krepile in ohranjale mednarodni mir, izpostavljene enemu bistvenemu pritisku – če naj bi takšne akcije uspele, morajo akterji v konfliktu imeti politično voljo. Politična volja pa se, kot lahko vidimo, udejanja zelo selektivno, kar je nazorno predstavila tudi nekdanja državna sekretarka ZDA Madeleine Albright. »Ta je na očitek novinarja

---

² Geopolitika je metoda političnega razmišljanja. »Nima nobene pretenzije po objektivnosti ali nevtralnosti, temveč skuša vedno poiskati možnosti in izhodišča, ki so večkrat zrcalo interesov, vrednot in želja tistega, ki priporoča določene rešitve« (Gaiser 2010, 235).

³ V afganistanski vojni so anglo-ameriška letala odvrгла 12.000 ton bomb, ubila več kot 10.000 upornikov in zraven 'pomotoma' še najmanj 1000 civilistov. Ker so se zaradi nesodelovanja talibov izjalovili ameriški načrti o gradnji naftovoda, je bilo treba za gradnjo zelene naftovodne trase iti v boj s 'teroristi' (Meyssan 2003, 107), kajti »boj proti nasilju nad ženskami in otroki ni stvar določene kulture, temveč celotnega človeštva, to je zavezanost, ki si jo delimo ljudje dobrega srca z vseh celin« (Radijski nagovor Laure Bush ameriškemuo ljudstvu: v Meyssan 2003, 159). Kot bomo pokazali pozneje, takšna 'zavezanost', kot jo omenja žena nekdanjega ameriškega predsednika Georgea W. Busha, v ruandskem genocidu ni prišla do izraza.

⁴ Durandova črta je 2640 km dolga meja med Afganistanom in Pakistanom. Sporazum o Durandovi črti je bil podpisan leta 1893, v dobi britanske kolonialne vladavine, ko je bil Pakistan še del Indije (Schons 2011).

Spiegla, da bi morale ZDA, v kolikor je bil poseg v balkansko vojno utemeljen na moralnih načelih, ta uporabljati povsod, odgovorila: 'Dogajanja na Balkanu ne moremo kar z indigom prekopirati na druga svetovna območja. To preprosto ni izvedljivo. Pri odločitvah moramo upoštevati tudi strateški pomen določenega območja'« (Albright v Benko 2000, 211–212).

In čeprav se na prvi pogled zdi, da se je ob formiranju VS OZN v obliki stalnega članstva in pravice do veta v tem organu upravičeno dalo privilegiran položaj državam, ki so se kot zmagovalke druge svetovne vojne postavile po robu fašizmu in nacizmu, nas lahko nekoliko tehtnejši premislek hitro pripelje do dvoma glede smotrnosti takšne odločitve. Dejstvo namreč je, da so se ZDA v prvo, pa tudi v drugo svetovno vojno vpletle dokaj pozno, in to ne zaradi splošne težnje po vzpostavljanju miru in pravičnosti, temveč zaradi svojih nacionalnih koristi. Kot namreč piše Benko (1997, 164), »že sam poseg ZDA v prvo svetovno vojno odkriva razširitev področja njihovih interesov tudi zunaj zahodne poloble, /.../; ta poseg so narekovali njihovi ekonomski in politični interesi, ne pa razlogi kakega vzvišenega altruizma ali pa bojazen pred usodo demokracije.« Do druge svetovne vojne je namreč prišlo tudi zaradi Hitlerjevih teženj, da ustvari »združen evropski gospodarski prostor, ki bi lahko konkuriral Ameriki, in japonskega prizadevanja, da bi takšno središče moči vzpostavila v Vzhodni Aziji. Ta cilja sta bila po vojni uresničena pod drugim političnim vodstvom in s sodelovanjem Združenih držav Amerike« (Mattick 2013, 105). Tudi v 21. stoletju stvari niso kaj dosti drugačne, saj se v mednarodni skupnosti takšna drža zelo samovoljnega algoritma posredovanja še vedno nadaljuje, in tudi Noam Chomsky ugotavlja, da »prav ZDA pristopajo na selektiven način do uporabe humanitarne intervencije, kar dokazujeta primera Turčije in Iraka (oboje v zvezi s Kurdi, kjer je praksa dvojnih meril na dlani)«⁵ (Chomsky v Benko 2000, 211). Podobno meni tudi Šabec (2006, 60), ko pravi, da Zahod glede pobijanja Kurdov v primeru napada Iraka na Kuvajt ni bil voljan prav nič ukrepati, po drugi strani pa so tako imenovano zalivsko vojno začeli zelo hitro, čeprav pri njej ni šlo za reševanje Iračanov pred Husseinovim diktatorskim režimom.

Argument, da bi morale za bolj uspešno zagotavljanje svetovnega miru in varnosti na mesto VS stopiti tako imenovane 'svetovne demokracije' oziroma velesile, stoji torej na zelo trhljih temeljih, kar pa nas tudi upravičeno napeljuje na dvom o aktualnih mehanizmih zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti, kjer prvenstveno vlogo prevzema VS OZN. ZDA se kot ene izmed

---

⁵ Iraška uporaba kemičnega orožja nad Kurdi je bil eden izmed razlogov, da so ZDA leta 2003 napadle Irak, niso pa posredovale, da bi iraški napad preprečile, čeprav so zanj vedele. Podobno je bilo v Iranu: čeprav so ZDA razpolagale s podatki, da se načrtuje uporaba kemičnega orožja, so Iraku pomagale z obveščevalnimi službami in logistiko, kajti nikakor niso želele, da bi vojno z Irakom dobil Iran (Štefančič 2013).

petih stalnih članic tega organa lahko poljubno in povsem legitimno odločajo za veto na katerokoli akcijo ali ukrep, ki je v zvezi z zagotavljanjem miru predlagan. Kar pa seveda ne velja zgolj za ZDA; takšna moč pripada tudi drugim štirim članicam, ki z uporabo veta v prid svojih nacionalnih interesov tudi ne skoparijo – to bomo v nadaljevanju še bolj konkretno pokazali z opisom razmer v Darfurju oziroma v Sudanu, kjer zaradi gospodarskih navez s to državo posredovanje onemogočata Kitajska in Rusija; z analiziranjem genocida v Ruandi, kjer je bila sporna predvsem politika Francije in ZDA; ter z razčlenjevanjem genocida v Srebrenici, kjer je VS najdlje uspešno blokirala Rusija.

4 DEFINICIJA GENOCIDA IN ANALIZA POSAMEZNIH PRIMEROV

4.1 Definicija

Genocid kot termin se je v javnosti prvič pojavil ob koncu druge svetovne vojne, saj pravo do tedaj ni poznalo izraza, s katerim bi lahko definiralo grozote nacističnih zločinov. Oziroma kot se je tedaj izrazil Winston Churchill (Loreto College 2004, 5): soočeni smo z zločinom brez imena.⁶ Tovrsten zločin, kot ga danes poznamo pod imenom genocid, je tako prvi poimenoval poljski pravnik Raphael Lemkin, ki ga je v svojem delu⁷ o oblasti sil osi v Evropi opisal kot skovanko iz grškega izraza *genos* (rod) ter latinskega *cide* (ubiti) (Loreto College 2004, 5; Sancin in drugi 2010, 111; Semelin 2009, 347). Kmalu zatem pa je pridobil tudi sedanjo pravno definicijo na mednarodni ravni, zapisano v prvih dveh členih Konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida, ki so jo OZN sprejele 9. decembra 1948 in jo je do danes ratificiralo 141 držav (Sancin in drugi 2010, 111; Semelin 2009, 347).

Prvi člen »vsebuje zavezo držav, da gre za kaznivo dejanje po mednarodnem pravu, storjeno v času vojne in miru, glede katerega se zavezujejo, da ga bodo preprečevale in kaznovale« (Sancin in drugi 2010, 111), drugi člen pa genocid vsebinsko definira kot kateregakoli izmed dejanj, »ki se storijo z namenom v celoti ali delno uničiti neko narodnostno, etnično, rasno ali versko skupino« (prav tam): pobijanje pripadnikov take skupine; povzročanje hudih telesnih ali duševnih poškodb pripadnikom takšne skupine; naklepno izpostavljanje takšne skupine življenjskim razmeram, ki naj privedejo do njenega popolnega ali delnega fizičnega uničenja; uvajanje ukrepov, ki preprečujejo rojstva v skupini; prisilno preseljevanje otrok ene skupine v drugo (Jones 2011, 13; LeBor 2006, 12; Loreto College 2004, 5; Peifer 2008, 5; Sancin in drugi 2009, 395; Sancin in drugi 2010, 111; World without genocide 2012).

Merila za opredelitev in določitev genocida so torej zelo stroga, to pa predvsem zaradi dveh elementov: prvi zahteva, da mora zgoraj naštetih dejanj spremljati poseben, tako imenovani

---

⁶ »We are in the presence of a crime without a name.«

⁷ Raphael Lemkin, *Axe's Rule in Occupied Europe*, Washington, Carnegie, 1944.

obarvani naklep⁸ (lat. *dolus coloratus*) uničenja posebne skupine deloma ali v celoti, kar je v praksi zelo težko dokazati; drugi pa predpisuje, da je genocid lahko storjen le nad narodnostnimi, rasnimi, etničnimi in verskimi skupinami, izključene pa so vse tiste skupine, ki bi jih združeval drugačen znak – na primer politične in socialne skupine ter skupine, ki so definirane po spolu (Sancin in drugi 2010, 111–112). Pri tem ni pomembno, za kolikšno število žrtev gre, saj ob dokazanem genocidnem namenu lahko za akt genocida štejemo že usmrtitev ene same žrtve (Sancin in drugi 2009, 395).

V mednarodni skupnosti se je tako izoblikovalo »stališče, da je bistvo kaznivega dejanja genocida zaščita skupin, katerih pripadnost se določa na podlagi rojstva in ne na podlagi individualne odločitve« (prav tam). Takšne precizne definicije, ki opredeljujejo, če je neko dejanje akt genocida ali ne, nas tako privedejo do dejstva, da je potrebna velika previdnost pri rabi tega pojma. Ker »zelo stroga definicija v praksi učinkuje tako, da ob restriktivni razlagi tudi tako grozovitih dejanj, kot so jih v sedemdesetih letih zagrešili Rdeči Kmeri v Kambodži⁹ /.../ ne bi mogli označiti za genocid« (Sancin in drugi 2010, 112), bo to diplomsko delo iz svoje obravnave 'prisiljeno' izpustiti precej primerov, ki bi si sicer zagotovo tudi zaslužili kritične analize, vendar jih zaradi specifičnih pravnih formulacij na tem mestu pač ne moremo obravnavati. Kljub temu pa velja omeniti, da se v širšem smislu 'duh' diplomskega dela ne omejuje zgolj na specifično določeno definicijo genocida, kakor se seveda tudi cilji in načela OZN ne vežejo zgolj na preprečevanje genocidov, temveč na vsesplošno težnjo po zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti. Čeprav se bomo v tem besedilu ukvarjali samo z najbolj 'razvpitimi' primeri, ki ustrezajo definicijam, naša omejenost nikakor ne zanika pomembnosti vseh drugih konfliktov, kjer bi OZN bila primorana (bolj učinkovito) posredovati, pa tega ni storila.

Kot primer neuspešnega posredovanja ali pa ignoriranja posameznih konfliktnih situacij naj na tem mestu navedemo na primer Palestino, kjer je neučinkovitost OZN več kot očitna. Izraelci namreč navkljub nasprotovanju OZN, njenim številnim resolucijam, obsodbam in pozivom, naj Izrael takoj preneha gradnjo naselbin in okupacijo palestinskega ozemlja, to že vrsto let povsem nemoteno počnejo.¹⁰ Organizacija je bila neodzivna tudi v času diktatorskega režima Idiija Amina v Ugandi med

---

⁸ »Namen kot izrecen zakonski znak kaznivega dejanja oziroma posebna oblika naklepa (*dolus coloratus*) mora biti ugotovljen na podlagi dejstev, njegova ugotovitev ne sme izhajati iz domnev ali sklepanj o tem, kaj je storilec hotel oziroma zasledoval« (Vrhovno sodišče Republike Slovenije 1997).

⁹ Rdeči Kmeri so oblast v Kambodži prevzeli aprila 1975 in so odgovorni za enega najhujših zločinov 20. stoletja. Njihov režim je v želji, da bi vzpostavil komunistično utopijo, med letoma 1975 in 1979 s stradanjem, prekomernim delom, mučenjem in usmrtitvami izbrisal približno četrtno kamboškega prebivalstva (Delo 2011).

¹⁰ 14. maja 1948 ustanovljena država Izrael se po vstopu v OZN zaveže, da bo spoštovala mednarodni pravni temelj o razdelitvi ozemlja, vendar se namesto tega prek vojn z Arabci namesto dogovorjenih 52 odstotkov polasti vseh 100 odstotkov palestinskega ozemlja (Lesjak 2009). Nastajanje Izraela so spremljali organizirani pokoli Palestinecev, nad

letoma 1971 in 1979. V času njegove vladavine je bilo ubitih približno 300.000 ljudi, vendar se to nikoli ni znašlo na dnevnem redu VS. Ko je nato leta 1979 v državo intervenirala Tanzanija in je Uganda ob tem zahtevala odziv VS OZN, se ta ni niti sešel, da bi vsaj razpravljal o (neodobreni) tanzanijski intervenciji. Šibek odziv je bil tudi v času somalijske krize v letih med 1991 in 1995, ko je totalitarna Barrejeva vladavina masovno kršila človekove pravice, se posluževala povsem samovoljnih usmrtitev, aretacij in nasilja nad različnimi etničnimi skupinami. Vojaški udar, ki je leta 1991 povzročil padec Barrejevega režima, je sprožil državljansko vojno, ta pa humanitarno krizo neizmernih razsežnosti. VS OZN je uvedel embargo na orožje in pozval k humanitarni pomoči, vendar konkretneje nikoli ni ukrepal. Tako so ob naraščajočem nasilju sile OZN množično zapuščale državo, kjer je na vrhuncu krize ostalo le nekaj nevladnih organizacij, zaradi slabih varnostnih razmer in groženj humanitarnim delavcem pa je Mednarodni program za hrano celo ukinil del pomoči, ki jo je tam izvajal. Kot nefunkcionalna se je organizacija izkazala tudi pri krizi v Zimbabveju, ko julija 2008 VS zaradi kitajskega in ruskega veta ni mogel sprejeti resolucije, s katero bi lahko uvedel embargo na prodajo orožja ter sankcije proti Zimbabveju. Čeprav so EU in zahodne države nasilni Mugabejev režim ostro obsodile, sta Kitajska in Rusija vztrajali, da situacija v državi ni problematična. Podobno je VS zatajil tudi v šrilanški državljanski vojni, pri kateri število žrtev niti ni znano, saj je vlada uslužbencem OZN in humanitarnim delavcem prepovedala dostop. VS o razmerah v tej državi niti ni razpravljal, na zasedanju Sveta za človekove pravice pa so Brazilija, Kuba, Indija in Pakistan preprečile sprejetje resolucije, ki bi obsodila kršitve mednarodnega humanitarnega prava. VS bi lahko v skladu z 41. členom UL OZN zahteval vsaj sankcije v obliki prekinitve gospodarskih in diplomatskih stikov s Šrilanko, pa niti tega ni storil (Sancin in drugi 2010, 56–57; 59–60; 200–201; 208; 218–220).

Ker bi lahko v zvezi z neuspešnimi posredovanji navajali še celo množico primerov, bomo zato, da se ne oddaljimo preveč od naše raziskovalne teme, na tem mestu izpostavili zgolj še primer Mjanmara, kjer se kot razlog neodzivnosti VS zopet kaže prav tista problematika, ki se bo kot ena izmed ključnih izkazala tudi v samem jedru in namenu tega diplomskega dela – analizi genocidov v Darfurju, Ruandi in Srebrenici. Mjanmar je država, ki hudo krši temeljne človekove pravice, izvaja prisilno delo in spolno nasilje nad ženskami. Januarja 2007 so nekatere članice VS OZN predlagale resolucijo, ki je predvidevala ukrepanje zoper odgovorne, vendar ta ni bila sprejeta, ker sta Rusija in Kitajska uporabili pravico do veta in tako blokirali VS. Pri tem sta državi zavzeli stališče, da tovrstne kršitve in zlorabe spadajo v notranje zadeve Mjanmara in kot take ne spadajo v pristojnost OZN.

---

katerimi se je izvajalo etnično čiščenje neizmernih razsežnosti, in še vse do danes mu ni videti konca (Pappe 2013; Valenčič 2011, 14).

Čeprav obstajajo poročila o hudih kršitvah človekovih pravic (predvsem na področjih, kjer živijo etnične manjšine) in čeprav lahko dejanja mjanmarskih oblasti označimo kot hudodelstva zoper človečnost tudi po Rimskem statutu,¹¹ je glede na to, da sta Rusija in Kitajska politični zaveznici Mjanmara, ukrepanje VS praktično nemogoče in VS OZN ni zmožal niti tega, da bi vsaj obsodil kršitev človekovih pravic v tej državi (Sancin in drugi 2010, 228–231; 239).

VS OZN tako, čeprav ima na voljo vsa pooblastila za ukrepanje, blokira kar sam sebe, kar se največkrat zgodi prav s pravico do veta, ki jo stalne članice VS pogosto zlorabljajo. To namreč uporabljajo za zaščito svojih političnih in gospodarskih interesov in ne za preprečitev nepremišljenih intervencij, čemur bi ta pravica pravzaprav morala služiti. Sedanji mehanizem zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti se tako izkaže kot neučinkovit, saj se države, ki imajo večjo politično moč, za ali proti intervencijam izrekajo tako, kot to ustreza njim, in ne tako, kot bi bilo potrebno za preprečevanje in zaustavljanje mednarodnih konfliktov in zločinov. Tudi Samantha Power se v svojem delu *A Problem from Hell: America and the Age of Genocide* (2003) sprašuje, zakaj ZDA ne ukrepajo, čeprav se vojni zločini odvijajo pred očmi vsega sveta?, ter pri tem odgovarja, da ameriški voditelji ne ukrepajo, ker pač ne želijo ukrepati¹² (Power v Lynch 2013). Oziroma če na tem mestu spet dopolnimo: ZDA se, skupaj z drugimi stalnimi članicami VS OZN, povsem samovoljno in skladno s svojimi interesi odločajo, kje, kdaj in kako bodo posredovale, kadar gre za vprašanje mednarodnega miru in varnosti. To jim omogočajo tako formalna sredstva (pravica do veta v VS) kot tudi neformalna (na primer različni politični 'pritiski' in dogovori, skriti javnosti), kar je še zlasti izkusila Carla Del Ponte, tožilka, ki je bila s strani OZN v okviru MKS pooblaščenka za preiskovanje vojnih zločinov v primeru Ruande in Srebrenice. Čeprav je dejanje genocida zločin, ki ga je mednarodna skupnost v skladu z zakonom dolžna preprečiti in kaznovati, se v praksi izkaže, da se države tej odgovornosti izogibajo in z izrazom 'genocid' tudi manipulirajo. To tezo bomo dokazovali skozi študijo treh najbolj eklatantnih primerov, kjer se je VS OZN izognil dolžnosti posredovanja in s tem posredno omogočil trpljenje in poboj številnih civilistov. Kot prvi bo na vrsti Darfur.

---

¹¹ Rimski statut je dokument, s katerim je bilo ustanovljeno Mednarodno kazensko sodišče. Sprejet je bil 17. julija 1998 v Rimu, podpisalo pa ga je 120 držav. S tem dokumentom so se države podpisnice odločile sprejeti pristojnost MKS za pregon v primerih največjih zločinov proti človečnosti. Rimski statut »določa, da je dolžnost vsake države izvajati kazensko jurisdikcijo zoper tiste, ki so odgovorni za mednarodna hudodelstva.« (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije 2014; United Nations 1998).

¹² »Simply put, American leaders did not act because they did not want to.«

4.2 Darfur

Darfur je regija v zahodnem Sudanu, ki jo naseljuje približno šest milijonov ljudi, porazdeljenih in živečih med več kot stotimi različnimi nomadskimi ljudstvi. Leta 1989 se je v Sudanu zgodila vojaška hunta, ki je posegla v takrat že 21 let trajajočo državljansko vojno med severom in jugom¹³ države, po kateri je nadzor nad državo prevzel general Omar al-Bashir,¹⁴ sicer tudi sedanji aktualni predsednik Sudana (BBC 2011). Po prihodu na oblast začne njegova vlada, imenovana tudi Nacionalna islamska fronta, povzročati napetosti med tamkajšnjimi afriškimi prebivalci in arabskimi nomadskimi ljudstvi (United human rights council 2014). Etnične napetosti v državi so se zaostrovale več desetletij, večjo mednarodno pozornost pa so dobile leta 2003, ko začnejo uporniške skupine v Darfurju oborožen boj proti diskriminaciji in zatiranju Bashirjevega režima (BBC 2011).

25. aprila 2003 so uporniki iz Darfurja, imenovani DLA (in pozneje preimenovani v SLA), napadli letalsko bazo sudanske vlade v El Fasherju (severni Darfur) ter pri tem uničili in ukradli precej vladne vojne opreme in orožja. DLA so napad izvedli v znak protesta, ker sudanska vlada ni želela uresničiti njihovih zahtev – priznanje DLA kot politične organizacije, avtonomijo znotraj federalnega sistema in avtonomijo Darfurja, ki je sicer ena izmed sudanskih najrevnejših in najbolj zapostavljenih regij. Vlada zavrne vsa pogajanja z DLA in mobilizira vojsko in arabske milice (pozneje poimenovane Janjaweed), ki začnejo brutalno obračunavati z uporniki (Amnesty International 2009). Sudanska vlada in arabske Janjaweed vladne milice tako začnejo izvajati intenzivno etnično čiščenje nad afriškimi prebivalci Darfurja,¹⁵ kar je povzročilo, da je bilo približno dva milijona ljudi prisiljenih zapustiti svoje domove, na tisoče pa jih je bilo ubitih (Loreto College 2004, 13).

Mednarodna skupnost se je nadejala, da bo uspeh pogajanj o položaju Južnega Sudana v letih 2003

---

¹³ Južni Sudan je danes samostojna država. Januarja 2011 je na referendumu 99 odstotkov južnosudanskih volivcev izglasovalo neodvisnost od Sudana; Republika Južni Sudan je postala mednarodno priznana država 9. julija 2011 (BBC 2011; Sudan Tribune 2014).

¹⁴ Bashir, s strani MKS obtožen zločinov proti človeštvu, je bil navkljub vložnim obtožbam in izdanemu mednarodnemu zapornemu nalogu leta 2010 ponovno izvoljen za sudanskega predsednika (BBC 2011; Finch Lees 2014). Na tem mestu naj opozorimo na analogijo z Ruando, ki jo bomo sicer analizirali v tretjem podpoglavju. Tudi njen aktualni predsednik Paul Kagame je namreč dokazani vojni zločinec in kršitelj človekovih pravic, ki kljub tem znanim dejstvom uživa močno podporo zahodnih vlad.

¹⁵ Pri analiziranju genocida v Darfurju se bomo v besedilu smiselno navezovali na problematiko celotne države Sudan in države Južni Sudan, saj so medetnični konflikti med seboj vsebinsko povezani in v zadnjem času dobivajo vse večje razsežnosti. Nekateri avtorji tako tudi glede kriznih žarišč v Južnem Sudanu opozarjajo, da gre za potencialna genocidna dejanja (Gowan 2014).

in 2004 omogočil učinkovito akcijo za ustavitev nasilja v Darfurju, vendar se to ni uresničilo (Sancin in drugi 2010, 9), delovanje misije so namreč onemogočili nasprotovanje sudanske vlade prisotnosti mednarodnih sil in dolgotrajni birokratski postopki za napotitev vojakov (Sancin in drugi 2010, 190). Razmere so se hitro poslabševale in zaostrovale in v zvezi s spopadi, ki so terjali več deset tisoč žrtev ter na milijone beguncev in notranje razseljenih oseb, se je začel vse pogosteje uporabljati tudi izraz genocid (prav tam). Tako je leta 2004 ameriški generalni sekretar Colin Powell konflikt v Darfurju označil kot genocid in odgovornost zanj pripisal sudanski vladi ter milicam Janjaweed. Po njegovem mnenju oziroma po mnenju ameriške vlade naj bi bil v vojnih zločinih proti darfurskim prebivalcem izkazan namen delnega oziroma popolnega uničenja te skupine (Powell v Loreto College 2004, 13). Sicer pa naj bi bile ZDA tudi edine, ki so razmere v tej pokrajini javno označile kot akt genocida, poleg še nekaterih medijev, ki so tudi zavzemali takšna stališča. *Time magazine*, *The Globe* in *Mail* (v Loreto College 2004, 14) so tako pisali, da so zločini v Darfurju natanko to, kar je imel v mislih Raphael Lemkin, avtor definicije genocida: sudanska vlada in njene milice Janjaweed sistematično preganjajo darfursko nearabsko populacijo, jih pobijajo in izvajajo množična posilstva ter jih pri tem tudi namerno izpostavljajo takšnim življenjskim razmeram, ki naj bi privedle do delnega ali popolnega uničenja te etnične skupine. Sudanska vlada je obtožbe seveda zanikala, OZN pa so situacijo opredelile kot nekaj, kar je genocidu zgolj 'podobno' (Loreto College 2004, 13).

Ko so torej ZDA leta 2004 situacijo v Darfurju označile za genocid (Totten in Markusen 2006, 21; Sancin in drugi 2010, 191), številne nevladne organizacije pa situacijo opredeljujejo kot 'najmanj' etnično čiščenje, OZN tega ni želela potrditi. Razlog za to naj bi bilo pomanjkanje dokazov »o elementu obarvanega naklepa kot sestavine genocida« (Sancin in drugi 2010, 191), če pa pogledamo nekoliko globlje v to, kaj stoji za takšno odločitvijo, smo lahko do nje najmanj skeptični. Uradno je sicer še nerazjasnjeno, ali gre v Darfurju za genocid ali za etnično čiščenje, vendar ga bomo v tem diplomskem delu kljub temu obravnavali kot genocid. Kot bomo namreč pokazali v nadaljevanju, je raba oznake genocid velikokrat vezana na politična manipuliranja posameznih držav, ki zaradi specifičnih nacionalnih interesov ne želijo intervenirati, kar posledično pomeni, da uradna stališča velikokrat ne odsevajo dejanskega stanja. Pri tem se sklicujemo tudi na MKS, ki je leta 2008 proti sudanskemu predsedniku Omarju al-Bashirju izdalo nalog za aretacijo. Ta je bil poleg siceršnjih petih obtožb za vojna hudodelstva in dveh obtožb za hudodelstva proti človečnosti 12. julija 2010 dopolnjen tudi z obtožbo za genocid (Gaube 2011; Sancin in drugi 2010, 190–191).

Če se torej lotimo bolj podrobne analize darfurskega kriznega žarišča, lahko ugotovimo, da se je

tudi v tem primeru pokazala polarizacija velikih sil v VS OZN. Zlasti Kitajska, Rusija in Pakistan, ki so tradicionalne zaveznice Sudana, so vztrajale pri nedotakljivosti njegove suverenosti (Sancin in drugi 2010, 192), kar pa bi morda lahko pojasnili s tem, da so v Južnem Sudanu nahajališča »85 odstotkov sudanske nafte, na severu pa je večina naftne infrastrukture – tudi rafinerije in ključno pristanišče Port Sudan, druga domovina kitajskih tankerjev« (Videmšek 2013). Sudan predstavlja Kitajski enega izmed največjih naftnih virov, pri čemer Kitajska tudi zalaga sudansko vojsko z vojaško opremo in orožjem (World without genocide 2012). V zadnjih letih se je trgovina med Afriko in Kitajsko štirikratno povečala, kitajski koncern China National Petroleum Corporation pa je dobil možnost izkoriščanja številnih naftnih polj na meji med Severnim in Južnim Sudanom in pooblastilo za izgradnjo sodobne rafinerije v Kartumu ter 1600 km dolgega naftovoda do Rdečega morja. Danes več kot polovico sudanskega črnega zlata prodajo Kitajcem, ki na ta način pokrivajo 5 odstotkov domače porabe (Gaiser 2010, 195), pri čemer tako ta država predstavlja Sudanu glavno gospodarsko partnerico (Gaube 2011).

Čeprav so torej ZDA predlagale sankcije proti sudanski vladi, se Kitajska, močno odvisna od izvoza sudanske nafte, s tem nikakor ni hotela strinjati in je svoje stališče uspešno branila z vetom na katerikoli predlog, ki bi dovoljeval intervencijo (Totten in Markusen 2006, 21). Rusija, ki je poleg Kitajske tudi močno nasprotovala neodvisnosti Darfurja, pa ima v Sudanu pomembnega globalnega zaveznika na afriškem kontinentu ter je tudi ena izmed njegovih najmočnejših gospodarskih partneric in političnih zaveznic v Evropi (prav tam). Vse skupaj torej močno spominja na odziv OZN v primeru Ruande (kar bomo sicer obravnavali v naslednjem podpoglavju), kjer so zaradi pomanjkanja politične volje – tokrat ZDA – tamkajšnje razmere prepovedale označiti kot genocid. Tako Videmšek (2013) navaja: »Združeni narodi so boter vseh modernih genocidov. Tudi Ruande in Srebrenice. V Sudanu ni kaj dosti drugače: ko je počilo v zvezni državi Unity, so sprožili evakuacijo svojega osebja, v Džubi pa je 20.000 ljudi v njihovem oporišču več kot teden dni čakalo na prvi obrok hrane.« Po »spopadih, ki so jih modre čelade v svojem slogu in zavite v morilska orodja birokracije opazovale z varne oddaljenosti /.../« (prav tam), tudi Tomo Križnar (2013) ugotavlja: »Da bodo domačine rešili vojaki v modrih čeladah, se ni več mogoče zanašati. Nihče ni pripravljen umreti za Afričane,« pri čemer pa se lahko upravičeno sprašujemo, zakaj umiranje za Iračane na primer, vsaj s strani ZDA, očitno ni bil problem.

Na tem mestu se bomo sedaj nekoliko odmaknili od obravnavane teme (Darfur) in zgoščeno predstavili ključna dejstva v zvezi z ameriškimi invazijami na Irak. To nam bo namreč služilo kot argument, s katerim bomo dokazovali 'dvojno moralo' vojaških intervencij v mednarodni skupnosti,

kar pa neposredno zadeva tudi Darfur – pri opredeljevanju tega, ali gre za genocid ali ne, oziroma tega, ali naj VS OZN posreduje glede neke konfliktne situacije, so namreč humanitarni razlogi sekundarnega pomena. V prvi vrsti gre za tekmo med svetovnimi velesilami: boj za prevlado in naravne vire nekega ozemlja, v našem primeru torej Darfurja.

Ko so 2. avgusta 1990 iraške sile okupirale Kuvajt, so 8. avgusta, se pravi šest dni pozneje, ZDA že sporočale, da bodo na območje Zaliva nemudoma poslale svojo vojsko, in pri tem navedle, da jih je za ta ukrep prosila Savdska Arabija, ki naj bi ji grozil vdor iraških sil. Ta trditev se je pozneje izkazala za lažno, saj je jordanski kralj Husein javno izjavil, da se je savdski kralj Fahd zavzemal za rešitev krize v krogu arabskih držav (Engdahl 2012, 164–165). »Huseinu naj bi Fahd tudi priznal, da nima nobenih dokazov o zbiranju iraške vojske na savdskih mejah in da ameriške trditve o iraških načrtih vdora ne držijo. Bilo je očitno, da so si takšno grožnjo izmislili v Washingtonu« (Engdahl 2012, 165). Iraška okupacija Kuvajta je namreč skoraj čez noč povzročila enormno podražitev cene surove nafte in na predvečer napada na Irak je George H. W. Bush v ameriškem kongresu že oznanjal 'novi svetovni red'. Čeprav je uradni Bagdad izrazil željo po sestanku z ameriškim zunanjim ministrom Bakerjem, ponudil umik svoje vojske in se strinjal s popolnim podrejanjem vsem resolucijam OZN, so ZDA zavrnilo vsakršno možnost diplomatskih rešitev in pogajanj ter napadle Irak (Engdahl 2012, 160; 164; 166). Nato se je leta 2003 zgodovina ponovila, saj so ZDA tudi takrat pod pretvezo, da gre za 'vojno proti terorizmu', Irak ponovno napadle. Ameriška politika 'izvažanja' demokracije v Irak namreč ni imela vsebinske vzročne zveze s terorističnim napadom na ZDA 11. septembra; v ozadju je stal strah pred tem, da bi se iraške nafte pred njimi polastile Francija, Kitajska in Rusija (Klein 2012, 422–423). Oziroma kot sta se jasno izrazila tudi Cheney:¹⁶ »Treba je pač iti tja, kjer je nafta. O tem (o politični nestabilnosti) ne preišlujem kaj dosti« (Cheney v Engdahl 2012, 225), in Kissinger:¹⁷ »Če nadzoruješ nafto, imaš pod nadzorom države« (Kissinger v Engdahl 2012, 17).

Proces destabilizacije Iraka se je tako začel z mednarodnimi sankcijami leta 1990 in z zalivsko vojno leta 1991, kar je imelo za cilj zamenjavo tamkajšnjega režima in vzpostavitev nove entitete, »ki ne bi bila sposobna za samostojno življenje in bi tako potrebovala stalno pomoč ZDA. Sočasen cilj je bil povzročiti zlom iraškega gospodarstva, kar bi zlomilo tudi voljo iraškega ljudstva ter pozneje omogočilo ropanje iraških naravnih virov« (Douglas in drugi 2010, 47), naftna polja so namreč tam še »posebej bogata in razmeroma slabo izkoriščena« (Mattick 2013, 124). Pri vsem skupaj torej ne gre za 'vojno proti terorizmu' in širjenju demokratičnih načel, saj če Irak ne bi posedoval enega

---

¹⁶ Dick Cheney je bil podpredsednik Busheve vlade med letoma 2001 in 2009.

¹⁷ Henry Kissinger je bil svetovalec za nacionalno varnost in zunanji minister v Nixonovi vladi, leta 1973 pa prejemnik Nobelove nagrade za mir.

izmed največjih naftnih virov na Bližnjem vzhodu, bi Sadam Hussein lahko še naprej izvajal svoj diktatorski režim in neomajno kršil človekove pravice (Eno in drugi 2006, 11; Klein 2012, 444; Štefančič 2006).

Če se sedaj navežemo nazaj na analizo konflikta v Darfurju, lahko glede na vsa predstavljena dejstva sklenemo, da so ZDA situacijo v Darfurju označile za genocid predvsem zato, ker so imele interes za posredovanje. Prevlada nad regijo in njenimi naftnimi viri je namreč trenutno v rokah Kitajske in ZDA ji želijo konkurirati – kot smo že navajali v podpoglavju 3.3, ko smo razlagali geopolitične interese držav članic OZN (kar se tudi neposredno navezuje na problematiko delovanja VS OZN) in s tem povezana ozadja, ki opravičujejo ali pa blokirajo intervencije. Ob sklicevanju na že zapisane¹⁸ Videmškove (2014) ugotovitve lahko torej sklenemo, da je darfurska kriza vpeta v geopolitične spopade ZDA in Kitajske, ki se za prevlado ne borita več samo na Pacifiku in Durandovi črti, temveč se za dominacijo in postavljanje nove globalne meje med zahodom in vzhodom spopadata tudi na drugih območjih. Boj za dominacijo v regiji je torej povzročil, da so ZDA zahtevale ukrepanje, medtem ko sta se na drugem polu¹⁹ znašli Kitajska in Rusija, ki sta VS blokirali s sklicevanjem na suverene pravice Sudana.

VS se tako v fazi naraščajočih konfliktov sestane 11. junija 2004 in se glede svojih stališč zavzame za suverenost, neodvisnost in enotnost Sudana, obsodi vsa nasilna dejanja, kršitve človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava ter pri tem opozori tudi na situacijo v Darfurju. Vse stranke v sporu pozove, naj čim prej sklenejo politični dogovor in prekinejo spopade v skladu z mirovnim sporazumom, imenovanim *Ndjamena Ceasefire Agreement*,²⁰ z dne 8. aprila 2004 (Varnostni svet 2004a). Na zasedanju 30. julija 2004 v okviru sudanske tematike ponovno opozorijo na problematiko Darfurja in v zvezi z njo konkretno obsodijo dejanja milic Janjaweed, ki vključujejo napade na civilno prebivalstvo, posilstva, prisiljene deportacije in druga nasilna dejanja z etničnimi dimenzijami. Sudansko vlado pozivajo, naj takoj razoroži milice Janjaweed, poudarijo pa tudi, da Sudan kot država nosi primarno odgovornost za vzdrževanje reda in zakona ter zaščite prebivalstva v okviru svojih teritorialnih mej. Pozdravljajo mednarodna diplomatska prizadevanja za razrešitev krize v tej regiji in pri tem še zapišejo, da so odločeni narediti vse, kar je v njihovi moči, da se

---

¹⁸ Citat Videmška, na katerega se navezujemo, se nahaja na strani 17.

¹⁹ Podobna 'blokovska' razdeljenost je bila v VS OZN še zlasti očitna v času hladne vojne, saj je bilo delovanje te organizacije zaradi nesoglasij med ZDA in Sovjetsko zvezo skorajda povsem paralizirano.

²⁰ Humanitarni sporazum o prekinitvi ognja je bil pripravljen pod okriljem AU in je predvideval prekinitvev spopadov in rešitev spora s pomočjo mediacije. Prekinitvev ognja naj bi tako nadzorovalo 80 opazovalcev iz AU, ob podpori 300 predstavnikov mirovnih sil iz Nigerije in Ruande. Podpisnice sporazuma so bile stranke v sporu – sudanska vlada in uporniške skupine (JEM in SLM/A), država Čad in AU (Afriška unija 2004; Amnesty International 2007).

prepreči humanitarna katastrofa. V tem času je v sosednjo državo Čad imigriralo že približno 200.000 beguncev (Varnostni svet 2004b). 18. septembra 2004 VS izda nekoliko bolj obsežno resolucijo, kjer prvič izrazijo zaskrbljenost glede tega, da se v Darfurju vrši genocid. Poleg vseh 'običajnih' in venomer ponavljajočih se zahtev, naj se takoj prenehajo vse kršitve mednarodnega prava oziroma vsa grozodejstva v celoti, pozovejo tudi generalnega sekretarja ZN, naj čim hitreje ustanovi mednarodno komisijo, ki bo v najkrajšem možnem času raziskala poročila o kršitvah mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic ter podala ugotovitve, če so se v Darfurju morda pripetila tudi dejanja genocida (Varnostni svet 2004c). Nato čez dva meseca poudarijo potrebo, da se v Darfur pošlje več osebja, ki bi nadzorovalo oziroma spremljalo spoštovanje človekovih pravic, medtem ko česarkoli v zvezi z morebitnim genocidom v tej regiji sploh ne omenjajo več. Zapišejo pa, da so zavezani k suverenosti, enotnosti, neodvisnosti in ozemeljski celovitosti Sudana, čemur tudi sledijo načela nevmešavanja in 'dobrih sosedskih odnosov' (Varnostni svet 2004č).

Tekom let se torej VS zavzema predvsem za spoštovanje ozemeljske celovitosti te države in glede konflikta poudarja, da za zaščito življenj in pravic sudanskega oziroma darfurskega prebivalstva nosi primarno odgovornost sudanska vlada. Pri tem pa ni jasno, kako naj bi imela ravno ena izmed ključnih nosilk nasilja, se pravi sudanska vlada, poglobitno vlogo za vzpostavitev miru, še posebej če ji predseduje človek, za katerim je MKS izdalo obtožnico in mednarodni zaporni nalog. Tako marca 2005 VS pooblasti UNMIS, da lahko sprejme vse potrebne ukrepe za zaščito osebja in imetja ZN ter za varnost in svobodo gibanja humanitarnih delavcev, medtem ko odgovornost za zaščito pred fizičnim nasiljem zopet pripiše sudanski vladi (Varnostni svet 2005). Na tem mestu je treba kritično izpostaviti, da če VS kot temeljni in pooblaščen organ OZN za ohranjanje varnosti in miru izda direktivo, ki nalaga pripadnikom mirovnih sil, da lahko branijo le svoje ljudi – in to v imenu organizacije, ki ima v preambuli zapisano, da se le-ta ustanavlja z namenom reševanja prihodnjih generacij pred strahotami vojne (Charter of the United Nations 1945) –, potem je nekaj narobe ali s preambulo UL OZN ali pa z direktivami VS OZN. Diskrepanca med deklariranim poslanstvom OZN, kot je zapisano v UL, in akcijami VS je namreč precejšnja.²¹

Glede razmer v Darfurju so se tako v mednarodni skupnosti odvijale ostre politične debate, ali tamkajšnje nasilje poimenovati genocid ali ne, vendar kakorkoli že zadevo opredelimo, dejstvo je, da je bilo v Darfurju pobitih in posiljenih na tisoče ljudi, na milijone pa jih je bilo prisiljenih v beg

---

²¹ Takšno neujemanje ni značilno zgolj za Darfur. Problem neizvajanja deklariranih načel UL OZN bomo zasledili tudi v nadaljnjih analizah, ko bomo razčlenjevali genocid v Ruandi in Srebrenici.

(Loreto College 2004, 13–14). Ko so se torej svetovni politiki prepirali o tem, v kakšno definicijo bi lahko umestili razmere v Darfurju in ali le-te ustrezajo pravni definiciji genocida, je sudanska vlada nemoteno izvajala svoje zločine. Sicer pa glede pristojnosti VS OZN v primeru ogroženosti miru in varnosti ni jasno, zakaj bi le izkazan genocidni namen omogočil njegovo ukrepanje. V UL OZN namreč nikjer ne piše, da lahko VS intervenira le takrat, ko pride do genocidnih dejanj. Kot je namreč zapisano v 1. členu 1. poglavja UL OZN, so cilji ZN varovanje mednarodnega miru in varnosti, za doseg tega namena pa izvajanje učinkovitih kolektivnih ukrepov, ki preprečujejo in odvrtaajo grožnje miru ter zatirajo agresivna dejanja ali druge kršitve miru (Charter of the United Nations 1945). Nadalje je v 7. poglavju v 39. členu navedeno, da VS ugotavlja, če obstaja kakšno ogrožanje miru, kršitev miru ali agresivno dejanje, in v zvezi s tem daje priporočila ali pa odloči, kaj je treba ukreniti, da se ohranita ali vzpostavita mednarodni mir in varnost (prav tam).

Nobena določba ne omejuje oziroma zavezuje VS, da lahko ta intervenira zgolj takrat, ko je dokazano, da se na določenem kriznem žarišču izvaja genocid. Lahko bi rekli, da so mednarodni spori in nesoglasja glede opredelitve in kategoriziranja posameznih kršitev miru in agresivnih dejanj povsem brezpredmetni, če je dokazano, da je na nekem območju ogrožen mir oziroma mednarodna varnost. Specifične pravne definicije glede na obseg in vrsto vojnih zločinov razlikujejo med vojnim zločinom, zločinom proti človečnosti, etničnim čiščenjem, apartheidom, genocidom itd. in diplomsko delo ne zanika pomembnosti takšnih distinkcij. Vendar pa, kot že rečeno, te glede na upravičenost in vrsto posredovanja v UL OZN niso zapisane in torej za intervencijo niso relevantne.

Zahodnosudanska pokrajina Darfur tako predstavlja enega izmed neučinkovitih posredovanj VS, saj se je na tem mestu še enkrat pokazal velik razkorak med teorijo in prakso OZN, kajti organizacija, čeprav ima vsa potrebna pooblastila za posredovanje v primeru kršitev miru in varnosti, ukrepov več kot očitno ne izvaja. Kot eklatanten primer vzdrževanja pristojnosti in izogibanja odgovornosti VS OZN pa se kaže genocid v Ruandi, kjer je bilo v manj kot treh mesecih pobitih 800.000 ljudi, ob naraščajočem številu smrtnih žrtev pa silam OZN naročeno, naj bodo nevtralne oziroma naj se 'ne vmešavajo'.

4.3 Ruanda

Konflikti v Ruandi med etničnima skupinama Hutuji in Tutsiji imajo že dolgo zgodovino. Hutuji so imeli status večinskega prebivalstva (predstavljali so 85 odstotkov populacije), medtem ko so bili Tutsiji opredeljeni ne samo kot etnična manjšina, temveč tudi kot nekakšna tuja, nezaželena 'rasa', ki je tvorila tradicionalno ruandsko elito. Razlike so se zaostrele še zlasti v času belgijske kolonialne vladavine,²² ki je od pripadnikov obeh skupin zahtevala, da imajo na svojih osebnih dokumentih zapisano svoje etnično poreklo, poleg tega pa Tutsije tudi povzdignila v višji sloj, kar je sprožilo močno protitutsijsko propagando in sovraštvo (Loreto College 2004, 12; History world 2014; Sancin in drugi 2010, 61).

Povod za začetek genocida nad Tutsiji se je zgodil 6. aprila 1994, ko je bilo nad kigalijskim letališčem sestreljeno letalo z ruandskim predsednikom hutujskega rodu Juvenalom Habyarimano in burundskim predsednikom Cyprienom Ntaryamiro. Hutujski skrajneži so za napad obtožili Tutsije in samo nekaj ur zatem je v Ruandi izbruhnil konflikt neizmernih razsežnosti. Dogodek je eskaliral v vsesplošen poziv Hutujem k iztrebljanju tutsijske etnične manjšine: hutujske milice, vojska in pripadniki Habyarimanove garde so začeli pogrom nad Tutsiji, ki so takrat predstavljali približno deset odstotkov prebivalstva. Žrtve nasilja so bili tudi Hutuji, ki v pokolih niso želeli sodelovati. V stotih dneh je bilo ubitih 800.000 ljudi, čemur lahko pripišemo tudi oznako enega izmed najhitrejših genocidov v človeški zgodovini (BBC 2014; Dnevnik 2014b; Frontline 2004; Western Washington University 2014). Žrtev so se lotili z mačetami, kiji in pištolami (Raghavan 2014), kot orožje vojne pa so se uporabljala tudi množična posilstva. Za morijo so bile odgovorne predvsem hutujske paravojaške skupine, pomembno vlogo pa je odigrala tudi radijska postaja Radio des Mille Collines, ki je širila rasistično propagando proti Tutsijem, jih naslavljala s 'ščurki' (Loreto College 2004, 12; Raghavan 2014) in pozivala k njihovem iztrebljanju (Loreto College 2004, 12; Sancin in drugi 2010, 63).

VS OZN se je navkljub nespornim dokazom vseskozi izogibal nasilje v Ruandi označiti za genocid, kajti stalne članice so se zavedale, da bi takšna opredelitev dejanskega stanja zahtevala odločnejšo vojaško intervencijo v skladu s Konvencijo o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida. Posredovanju so še zlasti nasprotovale ZDA, čeprav so bile zelo dobro seznanjene s tamkajšnjimi razmerami; CIA na primer je razpolagala s podatkom, da je Ruanda uvozila štirideset ton ročnega orožja, vendar ker ZDA še vedno niso pozabile svoje neuspešne intervencije v Somaliji, so se izrekle proti posredovanju (BBC 2014; Semelin 2009, 183). »In Washington je svojim diplomatom v

---

²² Belgijci so v Ruandi vladali med letoma 1914-1962. Kolonialno oblast so prevzeli po prvi svetovni vojni od Nemcev, Ruanda pa je neodvisnost od Belgije dosegla leta 1962, ko je postala samostojna država (Fabinc 1995, 135; History world 2014; Western Washington University 2014).

kontekstu Ruande prepovedal uporabljati izraz 'genocid'.²³ Če bi dogajanje v Ruandi opredelili na ta način, bi namreč ZDA, v skladu s konvencijo Združenih narodov iz leta 1948, morale posredovati« (Semelin 2009, 183). Tako je že 7. aprila, na začetku samega izbruha nasilja, namestnik veleposlanika ZDA v Ruandi obvestil Washington, da pobijanje ne vključuje le političnih umorov, temveč da se dejansko vrši genocid, in ZDA so se posledično odločile za evakuacijo vseh Američanov. Istega dne je bilo kanadskemu vodji mirovnih sil ZN Romeu Dallairu naročeno, naj ne intervenira in naj se izogiba kakršnemukoli oboroženemu spopadu. 15. aprila hutujski skrajneži umorijo deset belgijskih vojakov, kar vodi v to, da Belgija iz Ruande odpokliče vse svoje pripadnike mirovnih sil. Ker pa niso želeli biti edini, ki so se iz kriznega žarišča umaknili, Belgija naslovi na ZDA prošnjo, da podprejo popoln umik misije. 19. aprila Human Rights Watch oceni, da je število smrtnih žrtev v Ruandi naraslo na približno 100.000, in pozove VS OZN, da dogajanje v tej državi označijo kot genocid in ukrepajo (Frontline 2004).

Šele 15 dni po izbruhu nasilja, 21. aprila 1994, VS OZN izda resolucijo, v kateri izraža globoko obžalovanje nad neuspešnostjo Aruškega mirovnega sporazuma²⁴ in nadaljevanjem spopadov, ter poda ugotovitev, da je širjenje nasilja v Ruandi povzročilo smrt tisočih nedolžnih civilistov in drastično povečalo število beguncev, ki so se zatekli v sosednje države. Zaskrbljeni nad neprekinjenimi spopadi, naraščajočim nasiljem in odsotnostjo reda in zakona, pozivajo vse države, da se izognejo vsakršni akciji, ki bi razmere v Ruandi še poslabšale (!). Izrazijo še veliko zaskrbljenost glede varnosti pripadnikov mirovnih sil in drugega osebja ZN in v zvezi s tem pozivajo, da vpletene strani (vladne sile in RPF) nemudoma prekinejo vsa sovražna dejanja in končajo nesmiselno nasilje in množične poboje. V zvezi z Ruando tako sprejmejo sklep, da bodo situacijo spremljali, in ponovno poudarjajo nujnost sprejema Aruškega mirovnega sporazuma (VS OZN 1994a). Istega dne VS tudi soglasno sprejme odločitev, da iz Ruande umaknejo 90 odstotkov vseh mirovnih sil. Na ponovne pozive Human Rights Watch, naj se kaj ukrene, Bela hiša poda prvo in edino uradno izjavo, v kateri ruandske vojaške voditelje pozivajo, naj končajo nasilje. V tem času si general Dallaire, ki mu je ostala le še peščica pripadnikov mirovnih sil, prizadeva, da zaščiti približno 25.000 ljudi, ki so se zatekli v prostore, varovane s strani sil ZN. 27. aprila tudi

---

²³ ZDA oziroma njeni predsedniki so se sicer v preteklosti že večkrat izogibali uporabiti izraz genocid za poimenovanje vojnih zločinov na določenih kriznih žariščih in se s tem skušali ogniti obveznosti posredovanja. Ronald Reagan ga tako ni želel aplicirati na Husseinovo iztrebljanje Kurdov, George W. Bush se je takšnega poimenovanja izogibal pri zločinskih dejanjih bosanskih Srbov in Bill Clinton se je termina prav tako ognil v primeru Bosne in etničnega čiščenja Ruande (Loreto College 2004, 5; Kurdistan Regional Government 2011).

²⁴ Aruški mirovni sporazum oziroma '*The Arusha Peace Agreement*' je dokument, v katerim je bil zapisan sporazum o prekinitvi nasilja med vladnimi silami in silami RPF, določal pa je tudi temelje, cilje in načela, po katerih naj bi bila oblikovana 'nova' Ruanda: vzpostavitev vladavine prava, delitev politične oblasti, vrnitev beguncev in razseljenih oseb ter integracija oboroženih sil. Po dolgih neuspešnih pogajanjih je bil sporazum podpisan 4. avgusta 1993, vendar nikoli implementiran (Republic of Rwanda 2014).

Češkoslovaška in Argentina v VS OZN predstavita osnutek resolucije, ki vključuje besedo genocid (Frontline 2004).

Dan pozneje, 22. aprila 1994, predstavnica State Departmenta Christine Shelly na vprašanje novinarjev, če se v Ruandi zares odvija genocid, odgovori, da je treba opraviti natančno in poglobljeno študijo, preden lahko uporabimo ta izraz (Shelly v Frontline 2004; Shelly v Democracy Now! 2014), kar nas (ponovno) napeljuje na ugotovitev, da se OZN oziroma njen pooblaščen organ VS v neki akutni krizni situaciji ne bi smel zapletati v ozke pravne definicije posameznih nasilnih dejanj, medtem ko se število smrtnih žrtev vsakodnevno povečuje. V UL OZN nikjer ni zapisano, da lahko VS ukrepa le v primeru genocida, prav tako pa tudi, vsaj kar se tiče zaščite človeških življenj, ni jasno, zakaj bi bila mednarodna skupnost zavezana zaščititi ljudi zgolj pred genocidnimi dejanji, ne pa tudi pred drugimi grozodejstvi, kot so na primer množični poboji, množična posilstva in druga mučenja. S tem (kot že zapisano) ne zanikamo pomembnosti pravnih definicij in klasifikacij zločinov v ustrezne kategorije, vendar če na nekem konfliktnem območju, kot na primer v Ruandi, pobijejo 8.000 ljudi na dan, je argument oziroma zahteva, 'da se preveri, če gre res za genocid', skrajno nemoralna, neetična in nečloveška.

3. maja 1994 – še vedno odločene, da se ognejo dolžnosti posredovanja – ZDA predstavijo 'novo mirovno doktrino', imenovano *Presidential Decision Directive 25*, v kateri izpostavljajo, da je treba najprej ugotoviti, kaj je v ameriškem nacionalnem interesu, in v zvezi s tem omejujejo udeležbo in podporo ZDA v misijah ZN. Tako 5. maja Pentagon zavrne predlog generala Dallaira, da se pobijanje civilistov v Ruandi zmanjša z uporabo Pentagonove tehnologije, s katero bi bilo mogoče prestreči radijske signale ekstremistične radijske postaje Radio des Mille Collines, ki je pozival k iztrebljanju Tutsijev, imenovanih 'ščurkov'. Kot razlog zavrnitve navedejo, da je prestrezanje radijskih signalov drag in neučinkovit mehanizem. Sklicevali so se tudi na neskladnost takega posega z mednarodnimi konvencijami ter na gorat teren, ki naj bi oteževal učinkovitost takšne akcije. Ker bi vse skupaj (če bi uspelo) stalo približno 8.500 ameriških dolarjev na uro letenja, menijo, da bi bilo pametneje ta denar uporabiti za pakete hrane pomoči potrebnim (Pentagon v Frontline 2004). Tudi na podlagi tega dejstva lahko torej trdimo, da se je VS izognil dolžnosti posredovanja, saj bi lahko na podlagi 41. člena²⁵ 7. poglavja UL OZN (Charter of the United Nations 1945) od Pentagona zahteval, da prestrežejo oziroma preprečijo oddajanje sovražnega govora, pa tega ni storil. Kljub sklicevanju na neučinkovitost takšnega posega bi glede na vso morijo v Ruandi zagotovo veljalo vsaj poskusiti.

---

²⁵ V tem členu je med drugim tudi zapisano, da sme VS OZN v okviru ukrepov za ohranitev mednarodnega miru in varnosti delno ali v celoti prekiniti poštno, telegrafsko in radijsko povezavo oziroma vse druge oblike množičnega komuniciranja (Charter of the United Nations 1945).

Vendar, kot že rečeno, če ni politične volje za ukrepanje, lahko kot razlog v izogib posredovanju navedemo marsikaj. Namesto VS OZN, ki ima pooblastila in vso zakonsko podlago za intervencijo, se je tako za življenja Tutsijev s skromnim številom vojakov boril zgolj general Dallaire.

Nato 25. maja 1994 takratni predsednik ZDA Bill Clinton v javnem govoru naznani novo ameriško politiko v zvezi s humanitarnimi krizami in izjavi, da bi posredovanje v kateremkoli konfliktu moralo v prvi vrsti najprej predstavljati nacionalni interes ZDA: Nerešena nesoglasja med velesilami so dvignile pokrov kotlu dolgo tlečih sovraštev. Sedaj je celotni globalni teren krvav zaradi takšnih konfliktov, od Ruande do Gruzije. Odločitev o tem, ali naj se vpletemo v katerikoli etnični konflikt, mora na koncu vedno temeljiti na kumulativni teži ameriškega nacionalnega interesa²⁶ (Clinton v Frontline 2014; Clinton v Democracy Now! 2014), kar pa tudi, poleg vseh drugih argumentacij, v najjasnejši luči potrjuje prvo hipotezo tega diplomskega dela: nacionalni interesi posameznih držav članic OZN, ki imajo moč odločanja, preprečujejo oziroma zavirajo učinkovito posredovanje te organizacije v vsakem zaznanem primeru genocida. Kar zadeva število smrtnih žrtev ter celotno ruandsko tragedijo na splošno, pa smo potrdili tudi drugo hipotezo, saj OZN kljub opozorilom in pozivom ni storila praktično ničesar, da bi tragedijo skušala preprečiti, zaradi česar jo lahko označimo kot neučinkovito in povsem ujeto v parcialne nacionalne interese posameznih držav članic, ki jo tvorijo.

Kar zadeva genocid v Ruandi, je treba izpostaviti tudi vlogo Francije, ki jo je le-ta imela pri njem: francoska vlada je kot dolgoletna podpornica hutujskega režima znatno pripomogla k njegovemu izvajanju, saj so hutujsko vlado zalagali z najnovejšim orožjem in urili njihove milice (Sancin in drugi 2010, 62–64). »Posebna preiskovalna komisija ZN za Ruando ugotavlja, da OZN ni uspelo preprečiti ali kasneje vsaj ustaviti genocida zaradi pomanjkanja materialnih sredstev, predvsem pa politične volje. Poročilo med drugim navaja, da so bili prvi znaki načrtnega nasilja nad Tutsiji zgolj zaradi njihove etnične pripadnosti razvidni že sredi leta 1993, vendar jih je OZN ignorirala« (Sancin in drugi 2010, 64). Podobno ugotavlja tudi Carla Del Ponte (2009, 86):

Hutujski ekstremisti so s tako lahkoto ustrahovali poveljnike mirovnih sil Združenih narodov, da je to povzročilo mednarodni škandal. Oddelek Združenih narodov za mirovne operacije je ukazal silam Združenih narodov, naj ne sprejmejo nobenih provokativnih

---

²⁶ »The end of the superpower standoff lifted the lid from a cauldron of long-simmering hatreds. Now the entire global terrain is bloody with such conflicts, from Rwanda to Georgia. Whether we get involved in any of the world's ethnic conflicts in the end must depend on the cumulative weight of the American interests at stake« (Clinton v Frontline 2014; Clinton v Democracy Now! 2014).

ukrepov proti hutujskim ekstremistom, kar je pomenilo, da so prepustili neoborožene dele tutsijske populacije hutujskim tolпам in njihovim vihtečim mačetam.

Na tem mestu bomo sedaj vzeli pod drobnogled še same resolucije VS OZN, kot izhajajo iz zasedanj glede ruandske problematike, in tudi prek njih potrjevali tezo, da so geopolitični interesi posameznih nacionalnih držav tisti, ki tej instituciji onemogočajo, da bi delovala skladno s tem, za kar je bila ustanovljena – preprečevanje in posredovanje v konfliktih ter ohranjanje mednarodnega miru in varnosti. Iz sklepov VS OZN, ki so bili izdani v času najhujšega nasilja, lahko namreč razberemo, da se v številnih resolucijah, ki naslavlajo Ruando, zgolj ponavlja že znana dejstva in poziva k takojšnji prekinitvi sovražnosti, čeprav bi članom VS ob nezadržnem povečevanju števila smrtnih žrtev moralo biti jasno, da takšni pozivi ne zaležejo.

Na zasedanju 8. junija 1994 VS v zvezi z ruandsko problematiko prvič omeni besedo genocid in izraža zaskrbljenost, ker sovražnosti med sprtima stranema še niso prenehale. V resoluciji zapišejo, da so zaskrbljeni zaradi poročil, ki nakazujejo, da se v Ruandi vrši akt genocida, in opozarjajo, da je to zločin, kazniv po mednarodnem pravu. Pri tem močno obsodijo sistematično ubijanje civilistov, a hkrati tudi sklenejo, da sile OZN ne bodo imele vloge pri posredovanju med sprtima stranema. Dovoljeno jim je posredovati zgolj v samoobrambi (Varnostni svet 1994c). Nato 22. junija VS izpostavi problematiko pomanjkanja sredstev za učinkovitost UNAMIR²⁷ misije ter poziva države članice OZN, naj priskrbijo finančno in logistično podporo za njeno izvajanje. Po njihovem mnenju trenutna situacija v Ruandi predstavlja 'edinstven primer', ki zahteva takojšen odziv mednarodne skupnosti, saj magnituda humanitarne krize predstavlja resno grožnjo miru in varnosti v regiji. A hkrati s to ugotovitvijo tudi navedejo, da mora biti kakršnokoli posredovanje v Ruandi strogo humanitarne narave in ne sme aktivno poseči med stranke v sporu. Silam OZN je torej dovoljena izključno nevtralna pozicija (Varnostni svet 1994č).

1. julija 1994 v zvezi z Ruando VS ponovno omeni besedo genocid in v resoluciji zapiše, da je VS zaskrbljen zaradi kontinuiranih poročil, ki nakazujejo, da v državi poteka razširjeno sistematično nasilje, ki vključuje tudi akt genocida, ter v zvezi s tem predlaga ustanovitev komisije, ki naj bi podala strokovno mnenje in priskrbela dokaze o tem, da se v državi dejansko vrši genocid. Pri tem še pozivajo države in mednarodne humanitarne organizacije, da glede kršenja mednarodnega

---

²⁷ UNAMIR misijo je ustanovil VS z resolucijo 872(1993) 5. oktobra 1993. Ustanovljena je bila za implementacijo Aruškega mirovnega sporazuma, ki so ga 4. avgusta 1993 podpisali predstavniki ruandske vlade in RPF, a ga nato tudi kršili. UNAMIR naj bi nadzoroval sporazum o prekinitvi ognja, ustanovil demilitarizirano območje in pomagal pri odstranjevanju min. Misija je bila končana 8. marca 1996 (United Nations 2001).

humanitarnega prava, vključno s kršitvijo Konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida, v 30 dneh VS OZN priskrbijo vse relevantne informacije (Varnostni svet 1994d), čeprav so to dejansko zahtevali že na zasedanju 17. maja, le da takrat niso eksplicitno uporabili besede genocid. Takrat so namreč izrazili zaskrbljenost zaradi poročil o sistematičnem in vseprisotnem kršenju mednarodnega humanitarnega prava ter pri tem tudi opozorili, da ubijanje pripadnikov neke etnične skupine z namenom uničenja te skupine, v delu ali celoti, pomeni zločin, kazniv po mednarodnem pravu (Varnostni svet 1994b). Prav takšen zapis pa vsebuje tudi sama definicija genocida, pri čemer lahko torej tudi iz samih dokumentov OZN sklepamo, da je VS že 17. maja dobival poročila o genocidu, vendar tega izraza (namerno) ni želel uporabiti. Šele 1. julija sprejmejo na zasedanju sklep, naj se jim za tovrsten zločin priskrbijo dokazi, čeprav je jasno, da bi to lahko zahtevali že mnogo prej. VS tako po več kot dveh mesecih krvavega nasilja in pri 616.000 smrtnih žrtvah (Frontline 2004) še vedno nikjer ne omenja vojaške intervencije, četudi bi imel v skladu z UL OZN za to vsa pooblastila. Izražajo zaskrbljenost, obsojajo nasilje, predlagajo ustanovitev komisij in odborov ter pozivajo h kaznovanju odgovornih za zločine – v tem smislu se torej ne razlikujejo od množičnih medijev, nevladnih organizacij in civilne družbe, čeprav imajo za razliko od le-teh edini zakonsko podlago, da ukrepajo, pa se te pristojnosti kljub temu izogibajo.

Glede na predstavljena dejstva lahko torej sklenemo, da je VS OZN izdajal zgolj 'simbolične' sklepe oziroma resolucije, kakšne konkretne akcije za prekinitev nasilja pa nikoli ni bil pripravljen storiti.²⁸ Če se na tem mestu navežemo na že prej omenjeno Clintonovo izjavo, v kateri je kot razlog za (ne)posredovanje navedel 'nacionalni interes' ter prepoved uporabe besede genocid s strani ameriških politikov; odpoklic vojakov in zahteve Belgije, da se misija prekine, ter francosko podpiranje ruandske vlade, ugotovimo, da so nacionalni interesi posameznih držav močnejši kot zavezanost k vzpostavljanju miru in pravičnosti, kot izhaja iz UL OZN. Čeprav je VS OZN kot pooblaščen organ te institucije razpolagal s podatki in imel zakonsko podlago za ukrepanje, se je te pristojnosti vzdržal in je torej posledično odgovoren za enega izmed največjih pokolov postmoderne dobe. Podobno meni Peifer (2008, 68), ki tudi ugotavlja, da se je že dolgo pred genocidom vedelo, kaj se pripravlja, vendar ni bilo politične volje, da bi se ukrepalo, kar je bil tudi razlog, da se morijo v Ruandi ni hotelo poimenovati z 'ustreznim' izrazom. Pobijanje Tutsijev je tako 17. julija ustavila šele RPF, ki je pod vodstvom sedanjega predsednika Kagameja vkorakala v Ruando, porazila hutujske skrajneže in prevzela nadzor nad državo (Dnevnik 2014b; Frontline 2004;

---

²⁸ 8. novembra 1994 je VS OZN ustanovil MKS za Ruando, ki je bilo zadolženo, da v zvezi z zagrešenimi zločini kaznuje vse odgovorne. Ustanovitev tega sodišča pa je bila, tudi po besedah Carle Del Ponte (2009, 87), zgolj »diplomatski *mea culpa*, spokorno dejanje svetovnih velesil, da bi se oddolžile za svoj nezaslišani neuspeh, da bi preprečile ali zaustavile pokole.«

Leposo 2014).

Epilog ruandskega genocida tudi po dvajsetih letih še ni doživel svojega konca. Nedavno se je v Franciji začelo sojenje domnevno vpletenim, pri čemer se lahko tudi mi skupaj z ruandskim pravosodnim ministrom vprašamo: »Zakaj je trajalo 20 let?« (Busingye v Rtv slo.si 2014b; Dnevnik 2014a), in pri tem soglašamo z nekdanjim francoskim predsednikom Sarkozyjem, »ki je priznal, da je Francija v zvezi z genocidom naredila 'resne napake'« (Rtv slo.si 2014b). Francija, »ki je po mnenju kritikov zatajila tako pri potrebnem posredovanju v času genocida kot tudi pozneje, ko je bilo treba žrtvam zagotoviti pomoč in preganjati odgovorne« (prav tam), in ki se na sodiščih sooča tudi s tožbami proti francoski vojski, ki naj bi »sodelovala ter posilila in umorila več ljudi« (Rtv slo.si 2006), prav tako pa tudi dopustila, da so pripadniki plemena Hutu vdrli v begunska taborišča in ubili na tisoče Tutsijev (prav tam), pa seveda ni edina, ki je v tej veliki tragediji zatajila. Aktualni ruandski predsednik Paul Kagame,²⁹ vojni zločinec, diktator in znani kršitelj človekovih pravic, pri svojem vladanju uživa močno podporo Zahoda in ostaja, še posebej za Washington in London, nadvse spoštovana politična osebnost (Del Ponte 2009, 262). In ko se nekdanji vodja Kagamejevega kabineta, poleg mnogih drugih poznavalcev Ruande, sprašuje, »kako to, da Zahod kljub kopici neizpodbitnih dokazov noče in noče priznati Kagamejevih zločinov« (Rtv slo.si 2014a), nam geopolitična stvarnost odgovarja, da takšno ravnanje seveda ni nič novega: ZDA so »tudi v času, ko je genocid potekal praktično pred očmi celotnega sveta, stale križem rok – in to kljub vsem poročilom o grozodejstvih v Ruandi. ZDA zelene luči za vojaško posredovanje niso prižgale zaradi svojih lastnih nacionalnih interesov oziroma pomanjkanja le-teh, pa čeprav bi s tem verjetno rešile kar nekaj od 800.000 življenj« (prav tam). Da bi mednarodna skupnost lahko preprečila pokol, je priznal tudi generalni sekretar ZN, ki je ob 20. obletnici ruandskega genocida izjavil: »Moral bi narediti veliko več. V Ruandi so bili vojaki umaknjeni, ko so jih ljudje najbolj potrebovali. /.../ Sramota ostaja tudi generacijo po teh dogodkih« (Ban Ki-moon v Dnevnik 2014b).

Če se v luči ravnokar naštetih dejstev ozremo še na komemoracije, ki so se letos odvijale ob 20. obletnici ruandske tragedije, moramo izpostaviti tudi problematiko dvoličnosti, ki jo je ob takšnih obletnicah mogoče zaznati v nekaterih 'slavnostnih' govorih najvidnejših akterjev sodobne mednarodne skupnosti. Barack Obama je tako v Kigaliju 'opozoril', da genocid »ni bil niti nesreča niti neizbežen« (Obama v Dnevnik 2014b) in da genocid, ki se ga spominjamo danes – in neuspeh

---

²⁹ Kagame, vodja RPF, je zavrnil sodelovanje z MKS v zvezi s preiskavo storjenih zločinov v času osvobajanja Ruande izpod hutujskega iztrebljanja Tutsijev. RPF je poboje priznala in MKS je želelo po uradni dolžnosti preiskovati umore nadškofa, škofov, duhovnikov in dveh deklic, vendar se je Kagame, ob podpori ZDA, ognil preiskavi (Del Ponte 2009, 255).

sveta, da bi se nanj hitreje odzval –, nas vse spominja, da imamo vedno možnost izbire (prav tam). Pri tem pa lahko v kontekstu dokazov, da so ZDA zanj vedele, vendar zaradi 'nacionalnega (ne)interesa' niso posredovale, in ob dejstvu, da se je takratni ameriški predsednik Bill Clinton za neukrepanje tudi javno opravičil (Raghavan 2014), takšne in podobne izjave označimo kot sprenevedanje in žalitev za Ruando in njene državljane. Ob obletnici se je sestal tudi VS OZN, kjer so posredno priznali odgovornost za genocid. V obdobju te ruandske tragedije je VS kot predstavnik Nove Zelandije predsedoval Colin Keating, ki se je zaradi neučinkovitega posredovanja opravičil in kot razlog neukrepanja navedel pomanjkanje informacij. Odgovornost je tako pripisal sekretariatu ZN, ki VS ni priskrbel točnih podatkov o tem, kaj se dogaja (Politikis 2014), saj naj bi VS glede nasilja sklepal, da gre v Ruandi zgolj za državljansko vojno (United Nations 2014b). Tudi to izjavo bi glede na vsa analizirana dejstva lahko označili zgolj kot prelaganje odgovornosti, saj smo v tem besedilu prek številnih virov dokazali, da je VS ob izbruhu nasilja odpoklical še tistih nekaj mirovnih sil, ki so bile takrat prisotne v državi, in se navkljub opozarjanju mnogih vseskozi izogibal besedi genocid, prav tako pa tudi številni strokovnjaki ugotavljajo, da je bil razlog neukrepanja pomanjkanje politične volje in ne 'pomanjkanje informacij', kot se je izrazil Keating. Iz zasedanja tudi nikjer ne izhaja, da bi v zvezi z odgovornostjo za genocid kritično izpostavili vlogo ZDA, saj so bile prav te tiste, ki so oznako genocid prepovedale uporabljati.

Ob vseh obžalovanjih, izrazih podpore ruandskemu ljudstvu in pozivanju k miru med narodi, ob opozarjanju na nasilje v Siriji, Južnem Sudanu in Centralnoafriški republiki ter ob sklicevanju na upoštevanje temeljnih vodil UL OZN (prav tam), kot se ob takih obletnicah rado izpostavlja, pa tudi nikjer ni zaslediti resne diskusije o tem, kako bi lahko v prihodnosti takšne in podobne tragedije bolj učinkovito preprečevali. Obžalovanje in sklicevanje na (domnevno) nezadostno informiranost VS sta zagotovo manj učinkoviti za preprečevanje podobnih tragedij v prihodnje kot na primer izpostavljanje in problematiziranje Clintonovega javno dostopnega govora o ameriških nacionalnih interesih, ki nimajo nič skupnega z Ruando. Ruanda je bila namreč velik pokazatelj nezainteresiranosti posredovanja mednarodne skupnosti tam, kjer to ne prinaša koristi, in to je tisto, o čemer bi bilo treba ob takšnih in podobnih obletnicah javno govoriti in kritično analizirati. Še toliko bolj tudi zato, ker ruandska tragedija, kar zadeva neučinkovitosti OZN pri preprečevanju genocidov, nikakor ni osamljen primer. Vzporedno z ruandskim genocidom se je namreč na območju nekdanje ZRJ odvijal podoben zločin, pri katerem VS OZN prav tako ni ukrepal oziroma še huje – nekateri pripadniki njegovih sil so s srbskimi okupatorji celo kolaborirali. Tako argument 'pomanjkanja informacij', kot se post festum rado navaja, tudi v primeru Srebrenice ne bi zdržal teže dokazov.

4.4 Srebrenica

Po genocidu v Ruandi leta 1994, ko se je mednarodna skupnost pred svetovno javnostjo opravičevala in zaklinjala »Nikoli več!«³⁰ (Peifer 2008, 101; Sancin in drugi 2010, 29), se je tovrsten zločin kmalu zatem zopet ponovil v nekdanji ZRJ. Konflikt, v katerega so bile vpletene etnične skupine Srbov, Hrvatov in Bošnjakov, je pod vodstvom takratnega srbskega predsednika Slobodana Miloševića med letoma 1992 in 1995 terjal več kot 200.000 žrtev med muslimanskimi civilisti ter povzročil, da je bilo dva milijona oseb prisiljenih zbežati s svojih domov. Med številnimi zločini proti človeštvu, ki so se zgodili na območju nekdanje Jugoslavije, pa je bila do sedaj označena za genocid le vojna, ki se je leta 1995 odvijala v BiH (Loreto College 2004, 12; Sancin in drugi 2010, 29).

Na začetku devetdesetih let 20. stoletja je na območju BiH izbruhnil konflikt, ki je imel izrazito etnične konotacije. Srbske sile so požigale bosanska naselja, razseljevale in pobijale prebivalce in izvedle več množičnih pobojev, največji med njimi pa se je zgodil julija 1995 v bosanski enklavi Srebrenica, kjer je bilo ubitih več kot 8.000 bosanskih muslimanov (Sancin in drugi 2010, 65–66). Kot v primeru Darfurja in Ruande se je tudi pri srebreniškem genocidu kot eno izmed orožij vojne uporabljalo množično posiljevanje bosanskih žensk in deklet (Loreto College 2004, 12). Bosanski Srbi so napadli srebreniško enklavo, s strani OZN sicer proglašeno kot 'varno območje', in tam kljub prisotnosti ZN začeli pobijanje prebivalstva (Amnesty International 2012). VS OZN je s številnimi resolucijami nasilje obsodil, ustanovil mirovno misijo UNPROFOR, uvedel embargo na orožje, zahteval prekinitev ognja ter izpostavljal nujnost humanitarne pomoči (Sancin in drugi 2010, 68), vendar vojaško ni interveniral.

Kot je mogoče razbrati iz številnih resolucij, ki so se nanašale na konflikte v nekdanji ZRJ (in ki jih bomo v nadaljevanju tudi analizirali), je bilo VS OZN najpomembneje, da se ohrani ozemeljska integriteta te države v okviru njenih mednarodno priznanih mej ter da se vojna po vsej sili konča s politično rešitvijo oziroma z mirovnim sporazumom. Navkljub neuspešnosti vseh pogajanj in stopnjevanju nasilja VS od svojih stališč ni odstopil, kar pa lahko med drugim pripišemo že skoraj tradicionalnemu srbsko-ruskemu zavezništvu, saj je Rusija – stalna članica VS s pravico do veta – vseskozi podpirala srbske okupacijske načrte, njeni generali in vojaški poveljniki pa so bili celo

---

³⁰ »Nikoli več!« je bilo sicer mogoče slišati že na nürnberških procesih kot odziv na holokavst proti Judom (Loreto College 2004, 3; Gaube 2014; Sancin in drugi 2010, 29).

vpleteni v afere s preprodajanjem orožja srbskim skrajnežem ter tudi še nekaterim drugim državam, ki so bile s Srbijo v tesnih gospodarskih in ideoloških navezah. Srbi so imeli že od vsega začetka tudi precej podpornikov na Zahodu, predvsem Francijo in Veliko Britanijo. Francoski poslovneži naj bi si prizadevali obdržati ekonomsko sodelovanje s Srbijo tudi v času vojne, medtem ko je bila Velika Britanija naklonjena Srbom predvsem zaradi lastnega strahu pred separatističnimi težnjami Škotske in Severne Irske. Tako je imel Peter Lord Carrington, ki je bil glavni pogajalec na londonski mirovni konferenci med letoma 1991 in 1992, tesne stike s srbsko elito in kazal naklonjenost do njene politike. Tudi ZDA so potrebovale precej časa, da so bile voljne ukrepati. Ameriška kongresnica Helen Bentley je vseskozi nasprotovala sankcijam proti Srbiji, prav tako je tudi ovirala sprejetje politik, ki bi zagotavljale dostavo humanitarne pomoči v Bosno. Takšna stališča je zagovarjala ves čas svojega mandata v kongresu oziroma že od tedaj, ko se je v Jugoslaviji leta 1989 udeležila 600. obletnice kosovske bitke in tam lobirala v imenu srbskega ekspanzionističnega načrta (Ramet 2002, 219–220).

Kosovo je namreč bilo – in je še vedno – predmet političnih strategij, prek katerih skušajo posamezne države ščititi lastne interese. Tudi Gaiser (2010, 233) piše, da so pri Kosovu nastale 'težave', »ker je Moskva uradno stala na strani Srbov in izkoriščala kosovski primer za utemeljitev svojega prihodnjega ravnanja pri zahtevah neodvisnosti Transdnjestrske republike, Južne Osetije in Abhazije.« Nič drugače ni bilo tudi v primeru Srebrenice. Tako kot Rusi so tudi nekateri vplivni Američani menili, da Srbi ne okupirajo bosanskega ozemlja, temveč hočejo le obdržati, 'kar je njihovega' (Ramet 2002, 218–226), ter tako na račun zagovarjanja ozemeljske integritete neke države podpirali oziroma omogočali pobijanje muslimanskega prebivalstva. Takšno mišljenje nekaterih ključnih akterjev mednarodne skupnosti pa bi lahko aplicirali tudi na samo delovanje VS OZN kot tistega organa, ki bi moral, vsaj kar zadeva preprečevanje nasilja in vojnih zločinov, takšne politične mahinacije nujno preseči, pa tega (zopet) ni bil sposoben storiti. Tako v fazi najhujšega stopnjevanja konfliktov v resoluciji z dne 12. julija 1995 zapišejo, da so glede situacije v Srebrenici zelo zaskrbljeni, saj se število beguncev in razseljenih oseb nezadržno povečuje. Obsodijo nasilje in vdor bosanskih Srbov v varna območja Srebrenice ter zahtevajo takojšen izpust osebja UNPROFOR, ki so ga Srbi napadli in zadržali kot talce, ter takojšen umik bosanskih Srbov iz Srebrenice. Izpostavljajo še, da v luči novih prizadevanj za doseg mirovnega sporazuma kakršnakoli uporaba vojaške sile za razrešitev konflikta ni sprejemljiva (Varnostni svet 1995a), kar skozi številna zasedanja tudi večkrat ponovijo (Varnostni svet 1995c).

VS se nato v zvezi s krizo v Srebrenici naslednjič sestane 10. avgusta, kjer ponovijo že vse do tedaj

izrečene sklepe in zahteve, pri tem pa še dodajo, da bodo vsi tisti, ki bodo spoznani za krive kršenja mednarodnega humanitarnega prava, za to odgovarjali pred zakonom (Varnostni svet 1995b). Težo in vrsto zločinov, storjenih nad civilnim prebivalstvom, razširijo v resoluciji z dne 9. novembra 1995, kjer zapišejo, da so, kar zadeva področja Srebrenice, Banjaluke in Sanskega Mosta, izredno zaskrbljeni zaradi poročil o hudih kršitvah mednarodnega prava, človekovih pravic, množičnih pobojev, posilstev, nezakonitih pridržanj, prisilnega dela in deportacij civilistov, pri čemer pa genocid kot tak še vedno ni omenjen (Varnostni svet 1995č). Pokol 8.000 muslimanov, storjen julija 1995 v bosanski enklavi Srebrenica, VS prvič omeni na zasedanju 21. decembra 1995. V zvezi s tem v resoluciji zapišejo, da so zelo zaskrbljeni nad poročilom Generalnega sekretarja OZN z dne 27. novembra 1995, v katerem je navedeno, da so bosanski Srbi in paravojaške enote na območju Srebrenice usmrtili večje število moških (Varnostni svet 1995d). Ne izpostavijo nikakršne potrebe po preiskavi in Srebrenice, vsaj kar zadeva resolucij, vrsto let sploh ne omenijo več.³¹

Glede na očitno neuspešnost pri posredovanju začne nato OZN razmišljati, da iz BiH umakne svoje sile in si nad celotno zadevo 'umije roke'. K temu so še zlasti stremeli prav Francozi in Britanci, ki so želeli enkrat za vselej zaključiti jalove mirovne operacije. Kmalu zatem generalni sekretar ZN Butros Butros-Gali priporoči VS OZN, naj se mirovne sile dokončno umaknejo s področja Bosne in Hrvaške. V tem času srbske sile še naprej ovirajo konvoje s humanitarno pomočjo, razorožujejo in ponižujejo enote OZN, jih streljajo in ugrabljajo. V navezavi z enako neuspešnim NATOM, ki se je prav tako izogibal odgovornosti posredovanja, *New York Times* proglasi 'NATO za mrtev' in kot razlog njegove nezmožnosti posredovanja izpostavi angleško-francoski obstrukcionizem. Bosanski Srbi, na prvi pogled morda presenetljivo, niso bili navdušeni nad tem, da se ZN umaknejo iz kriznega žarišča, vendar če osvetlimo dejstvo, da so ves ta čas UNPROFOR-ju uspešno zasegali 50 odstotkov hrane v okviru humanitarne pomoči in približno 40 odstotkov njihovega goriva, se to morda niti ne zdi toliko nenavadno (Ramet 2002, 224–226).

General Aleksandr Perelyakin, poveljnik ruskih in belgijskih enot ZN, naj bi tako v Krajini celo ukazal svojim podrejenim, da srbskim vojakom in konvoju, ki se je namenil v Krajino oborožiti svoje okupacijske sile, dovolijo neoviran prehod. Belgijski vojaki naj bi sicer močno protestirali in general je bil pozneje razrešen dolžnosti, vendar navkljub poznejšim sankcijam lahko dogodek

---

³¹ 30. avgusta 2001 izdajo dokument *Role of the Security Council in the prevention of armed conflicts*, v katerem predlagajo vrsto ukrepov, ki naj bi pomagali preprečevati oborožene spopade, zapišejo pa tudi, da bi se glede neučinkovitosti preventivnih ukrepov, ki so med drugim tudi vodili do genocida v Ruandi in 'masakra' v Srebrenici, vsi, ki jih to zadeva, morali nečesa naučiti (Varnostni svet 2001). Srebrenica je torej še vedno obravnavana kot 'masaker' in ne kot genocid.

obravnavamo kot še enega od sramotnih incidentov,³² ki so se nanašali na misijo ZN v Bosni (The Moscow Times 1995). VS OZN se tako skozi celotno vojno ni mogel zediniti, kako, in če sploh, naj ukrepa, poskus izvajanja mirovnih operacij pa se je klavrno ponesrečil in je bil, kot je zaključil ameriški polemik David Rieff (v Ramet 2002, 232–233), popolnoma neprimeren za soočenje s takšnim konfliktom. Rieff (v Ramet 2002, 233) nato še ugotavlja, da obstaja dovolj indicev za sklep, da svetovne velesile v zvezi z genocidom v Bosni niso imele nikakršne volje, da bi ga poskusile preprečiti oziroma zaustaviti, so pa seveda želele dajati videz, da to želijo – predvsem zaradi dajanja 'dobrega vtisa' pred domačo javnostjo svojih držav. Podobno meni tudi Del Ponte (2009, 75): »Nihče ni bil pripravljen odposlati čet, da bi opravile ta posel. Prazna retorika je le opogumila Miloševića in srbske ekstremiste, ki so poskušali etnično očistiti Kosovo.«

Nezainteresiranost VS OZN, da bi kakorkoli ukrepal, izhaja tudi iz številnih resolucij, ki so bile izdane v zvezi z dogajanjem v nekdanji ZRJ. Tako so 15. junija 1998, ko se je vojna na območju ZRJ že prevesila v šesto leto, v resolucijo zapisali, da situacija v regiji še vedno predstavlja grožnjo mednarodnemu miru in varnosti, vendar da se je VS odločen zavzemati za mirno rešitev konfliktov – v skladu z načeli UL OZN (Varnostni svet 1998). Po številnih propadlih mirovnih konferencah in sporazumih, nenehnem kršenju vseh dogovorov s strani srbskih sil, ob konstantnem naraščanju števila smrtnih žrtev in ob rekah beguncev, bi po šestih letih VS OZN pač moralo biti jasno, da takšni 'mirovni sporazumi' nimajo prihodnosti. Če bi imeli kakršnokoli resno namero, da nasilje zaustavijo, bi se v resoluciji sklicevali na tista načela UL OZN, ki jim intervencijo dovoljuje, in dejansko nekaj ukrenili – uporabili na primer 42. člen, ki VS pooblašča, da sme, če se drugi ukrepi izkažejo za neustrezne, s pomorskimi, zračnimi ali kopenskimi silami izvesti takšno akcijo, kot bi se mu zdela potrebna za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti (Charter of the United Nations 1945).

Namesto VS se tako po letih agonije odloči ukrepati zveza NATO,³³ pri čemer je nato tudi general

---

³² V zvezi s škandali glede misij OZN v nekdanji ZRJ je bil odmeven tudi primer, ko so nizozemski vojaki julija 1995 številnim muslimanskim beguncem zavrnil vstop v svojo bazo v Potočarih, hkrati pa jih nekaj iz nje tudi izgnali. Pozneje so te begunce pobile enote bosanskih Srbov pod poveljstvom Ratka Mladića. Ravnanje nizozemskih pripadnikov mirovnih sil je bilo predmet ostre kritike, zaradi česar je leta 2002 padla tudi nizozemska vlada. Nizozemsko vrhovno sodišče je leta 2013 pritrdilo sodbi prizivnega sodišča, da je nizozemska država odgovorna za smrt treh muslimanov, ki so jih 13. julija 1995 pripadniki mirovnih sil izgnali iz nizozemske baze, čeprav so bili pri tem vojaki seznanjeni s tem, kakšna usoda jih čaka (Kovač 2013).

³³ Po neuspehu mirovnih konferenc v Rambouilletu in Parizu je generalni sekretar zveze NATO Javier Solana 24. marca 1999 ukazal letalske napade na ZRJ. NATO za takšno akcijo ni imel soglasja VS OZN, predvsem zaradi nasprotovanja Rusije in Kitajske. Po mnenju nekaterih teoretikov naj bi ZDA ZRJ bombardirale tudi zato, da pred načrtovano zalivsko vojno preizkusijo sicer prepovedane kasetne bombe in 'nevidna' letala. Med bombardiranjem je bilo ubitih 1000 vojakov in približno 2500 civilistov, sporen pa je bil tudi napad na srbsko državno televizijo, kitajsko veleposlaništvo in potniški vlak (Einspieler 2014). ZRJ je objavila gradivo, ki naj bi prepričljivo pokazalo, da je bilo v bombardiranju ubitih

John Shalikashvili kot razlog poznega ukrepanja navajal dejstvo, da niso mogli prepričati svojih mednarodnih partnerjev. Najdlje je sicer vojaškim ukrepom nasprotovala Rusija (Ramet 2002, 236–237), čeprav seveda ni bila edina. Carla Del Ponte (2009, 138) pri tem pravi:

Odsotnost kontinentalne Evrope pri tem procesu me je šokirala. /.../ Zdaj je bil Milošević praktično na poti, da postane prvi državni poveljnik, ki bi mu sodili pred mednarodnim sodiščem na evropskih tleh, in Evropa, še posebej Francija in Nemčija, ni še niti mignila z mezincom. Tega nisem mogla dojeti. In Evropejce je bilo nujno spodbuditi, da vstopijo v igro, čeprav le zato, da ohranijo svoje dostojanstvo.

Glede na zapisano bi torej lahko rekli, da sistem deluje ravno toliko, kolikor so ga posamezni akterji pripravljene izvajati. Pa naj gre za mednarodne organizacije, nacionalne države, vojaške poveljnike ali zgolj politike. Tako lahko ugotovimo, da je bolj kot sam sistem treba 'spremeniti' ljudi, ki so na odgovornih položajih in ki imajo moč odločanja. Ti so namreč bolj kot k poklicanosti izvajanja pravičnosti zavezani lastnim interesom oziroma interesom svojih držav. Ni se namreč smiselno ubadati s tem, kako zakonsko preprečiti vojne zločine, če ni politične volje, da se zakon izvaja. Kajti kakorkoli že si prizadevamo spremeniti oziroma izboljšati sistem, dejstvo je, da tega nujno izvajajo ljudje – ti pa bodo, če bodo želeli, lahko vedno našli način, kako ga zaobiti, preslepiti ali pa preprosto ignorirati. Pravo je namreč »funkcija določenega političnega reda v mednarodni skupnosti« (Benko 2000, 306), prav tako pa je tudi »formuliranje, registriranje odnosov moči in volje vladajočega razreda« (V. I. Lenin v Benko 2000, 307). To tudi vodi v ugotovitev Carle Del Ponte (2009, 160): »Taka je absurdnost realnosti, s katero se soočaš, ko delaš za Združene narode. Ne zaradi kakšne napake v organizaciji sami, pač pa zaradi političnih napadov, ki jih mora organizacija trpeti,« kar še konkretizira z naslednjo izjavo:

Izpostavila sem se posmehu veleposlanikov, ministrov in mnenjskih voditeljev, vključujoč nekatere, ki so celo profitirali od svojih odnosov s takimi državami. Čutila sem pritiske, naj ne izdam obtožnice proti določenim obtoženim v nekdanji Jugoslaviji, ali celo naj ne preiskujem umorov nadškofa, dveh škofov in drugih duhovnikov v Ruandi. Spomnim se, da sem dobila sporočilo od generalnega sekretarja Združenih narodov, naj se preneham igrati politiko, ko sem lobirala pri Združenih državah in Evropski uniji, naj pritisnejo na Srbijo

---

495 civilistov, 820 pa jih je bilo ranjenih – napad naj bi tako kršil mednarodno pravo in načela sorazmernosti, vendar zaradi pomanjkanja dokazov preiskava ni bila mogoča (Del Ponte 2009, 74). Oziroma kot je zaključila Carla Del Ponte (2009, 76): »Nihče v Natu ni nikoli pritiskal name, naj opustim preiskovanje akcije bombardiranja ali pregon, osnovan na njej. Toda kmalu sem zaključila, da je Nato nemogoče preiskovati, ker Nato in njegove države članice niso želele sodelovati z nami.«

tako, da ji odrečejo finančno pomoč (Del Ponte 2009, 17).

Del Ponte se je pri tem, ko je poskušala 'prisiliti' Srbijo, da sodeluje z mednarodnim sodiščem, izredno angažirala. Pri tem je morala mednarodno skupnost skorajda prositi, da ukrepa oziroma da začne izvajati tiste mehanizme, ki bi lahko privedli do aretacije ljudi, ki so bili osumljeni dejanja genocida. Za izvrševanje svoje dolžnosti je imela kot haaška tožilka vsa pooblastila in tudi zakonsko podlago, vendar se da zakone z in v marsičem zaobiti, jih drugače interpretirati in v končni fazi seveda tudi ignorirati. V takih situacijah pa se izkaže pomen mednarodnega (ali pa zgolj le medčloveškega) sodelovanja, ki ga ne more uresničiti noben zakon: ali bo tožilka vztrajala pri tem, da se doseže sodelovanje držav z mednarodnim sodiščem, ter uporabljala elemente pritiska, da se to doseže, ali bo po liniji najmanjšega odpora odnehala vsakič, ko naleti na zaprta vrata? Na tem mestu lahko tako ponovno ugotovimo, da moderni pravni državi, tudi če ima nešteto zakonov, ki prepovedujejo in kaznujejo genocid, to prav nič ne pomaga oziroma je brezpredmetno, če nima ljudi, ki so jih dejansko pripravljene izvajati in se za načela pravičnosti z osebno angažiranostjo tudi zavzemati:

Pritisk določenih držav je bil edini način, kako pregovoriti Zvezno republiko Jugoslavijo in druge države naslednice nekdanje Jugoslavije, da sodelujejo z mednarodnim sodiščem. Kako drugače naj bi dosegla cilje mednarodnega sodišča, če naj bi se vzdržala pozivanja ustreznih vlad, da uporabijo finančni in diplomatski pritisk? Če mi tak poziv ne bi uspel, bi Milošević verjetno umrl kot svoboden človek v Srbiji in mednarodno sodišče bi postalo farsa. Kritika, s katero sem se soočala, mi je razjasnila, zakaj so se Združeni narodi spravili v takšne težave v Srebrenici in v toliko drugih krajih s tem, da so se vzdržali izvajanja pristojnosti in političnega vpliva, ki so ga imeli v rokah (Del Ponte 2009, 136).

Na podlagi predstavljenih dejstev tako lahko ugotovimo, da bolj kot karkoli drugega mednarodne sile tistim, ki bi jih bilo treba zaščititi, pogosto škodujejo: zaradi slabe organiziranosti, nezadostnega števila vojakov in pomanjkanja politične volje za bolj odločno posredovanje gre veliko mednarodnih sredstev v roke tistih, ki bi jih bilo treba onemogočiti, ne pa oskrbovati. Glede na posamezne analizirane primere genocidov, kot sta se zgodila v Ruandi in Srebrenici in kot se še dogaja v Darfurju, lahko tudi sklenemo, da je poglobitni dejavnik, ki v VS OZN odloča o (ne)posredovanju, geopolitične narave. Kot namreč piše Gaiser (2010, 11), interes nacionalne države predstavlja vodilo njene zunanje politike in temelje za stališča in odločitve, ki jih zastopa v mednarodni skupnosti. Po koncu druge svetovne vojne so se v OZN, pa tudi v druge mednarodne

institucije, »vlade včlanile z vnaprejšnjo zagotovitvijo ohranitve razmer (v skrajnem primeru lahko vedno izstopijo), zato da bi dosegle cilje, koristne za svojo državo« (prav tam).

V današnji postmoderna kapitalistični družbi se torej kot prevladujoč nacionalni interes izpostavlja motiv povečevanja politične in gospodarske moči ter boj za dobrine oziroma surovine, kot so na primer nafta, pitna voda in obdelovalna zemlja (Mattick 2013, 121). Primarna orientacija posameznih držav torej ni naravnana k zaščiti temeljnih človekovih pravic in zagotavljanju vsesplošnega miru in varnosti (razen morda znotraj svojih mej) ter k želji po pospeševanju napredka vseh ljudstev; na prvo mesto postavljajo svoje specifične politične in gospodarske 'apetite'. Posledično torej tehtajo in preračunavajo, če imajo od nekega dejanja koristi in kaj lahko pri tem izgubijo. Da se države ne borijo za vrednote, ampak zgolj za svoje partikularne interese, izpostavlja tudi Carl Schmitt (v Gaiser 2010, 11): »Za vrednote se borijo samo takrat, ko se te izkažejo kot instrumentalne za njihove interese /.../,« podobno pa meni tudi Šabec (2006, 262–263), ki navaja, da nacionalne države (še posebej pa ZDA) kažejo »težnje po globalni hegemoniji v imenu lastnih, nacionalnih interesov.« Na tem mestu se torej ponovno izpostavi problematičnost sedanje strukture VS OZN, saj ga tvorijo države, ki so se, kot smo tekom tega diplomskega dela prek analize posameznih genocidov tudi dokazali, prek uporabe pravice do veta ali pa 'zgolj' z izogibanjem pravnim definicijam, ki bi intervencijo določevale kot obvezo, postavljale bolj v bran svojim nacionalnim interesom in ne zaščitili človeških življenj. Podeljevanje absolutne moči in odgovornosti za posredovanje samo petim stalnim državam članicam VS OZN, kot ga predstavljajo Francija, Kitajska, Rusija, Velika Britanija in ZDA, je očitno neučinkovito, saj se imenovane velesile za ukrepanje v primeru genocidov (oziroma konfliktov na splošno) odločajo zgolj takrat, ko jim to politično in gospodarsko ustreza. V nadaljevanju bomo tako skušali podati predloge, ki bi bili morda bolj učinkoviti pri preprečevanju mednarodnih trenj, konfliktov, vojnih zločinov in seveda tudi genocidov.

5 PRIHODNOST OZN IN REFORMA VARNOSTNEGA SVETA

V tem poglavju bomo torej nadaljevali iskanje odgovorov na vprašanje, ali je mogoče preseči ozke nacionalne interese posameznih držav članic OZN, in hkrati poskušali tudi razmišljati, kako naj bi to pravzaprav sploh dosegli. Dejstvo namreč je, da je mednarodna skupnost »primer tistega, kar jezik poimenuje z izrazom 'oksimoron'. Vse, kar je mednarodno, je vse prej kot 'skupna stvar', saj si interesi držav pogosto nasprotujejo. Ko govorimo o mednarodni skupnosti, mislimo predvsem na vlogo velesil, ki v imenu lastne moči svojo politično voljo vsiljujejo manjšim državam /.../« (Semelin 2009, 149) ter postavljajo svoje geopolitične strategije pred vrednostjo posameznih človeških življenj (Totten in Markusen 2006, 173), in namesto da bi jih v takšnih nacionalnih apetitih omejevali, jim zagotavljamo mehanizme, prek katerih lahko to povsem legitimno počnejo. Na tem mestu je torej treba v prvi vrsti problematizirati pravico do veta stalnih članic VS OZN, saj smo prek analize genocidov v Darfurju, Ruandi in Srebrenici prišli do ugotovitve, da je bil VS v vseh treh primerih neodziven predvsem zaradi zlorabe te pravice. OZN sicer že dlje časa razmišljajo o reformi VS, saj ta že 60 let deluje po povsem enakih mehanizmih, čeprav se je razmerje moči v mednarodni skupnosti v tem času precej spremenilo. VS je tako postal geografsko neuravnotežen in nereprezentativen, zato tudi strokovnjaki menijo, da bi bilo treba spremeniti njegovo sestavo in vanj vključiti več držav (Rtvslo.si 2007). Proces pogajanj o reformi je tako leta 1994 sprožila GS OZN, vsebuje pa pet kategorij: članstvo v VS, vprašanje veta, regionalno zastopanost, velikost in način dela VS ter odnos med GS in VS (Društvo za Združene narode za Slovenijo 2013; GPF 2009).

Predlog reforme glede širitve, ki jo je oblikovala delovna skupina zdaj že nekdanjega sekretarja Annana, tako predvideva dve možni spremembi: po prvi bi bil VS sestavljen iz 11 stalnih in 13 nestalnih članic, druga možnost pa predvideva enako število stalnih in nestalnih članic kot do sedaj, s tem da bi 8 nestalnih članic dobilo štiriletne mandate z možnostjo ponovne izvolitve po njegovem izteku. V zvezi s prvim predlogom reforme, ki predvideva širitev VS, si mesto stalnega članstva želijo Brazilija, Egipt, Indija, Japonska, Južnoafriška republika, Nemčija in Nigerija, ki imajo glede tega tudi močno podporo drugih držav, vendar stalne članice VS uspešno ovirajo vse poskuse, ki bi lahko privedli do kakršnekoli pomembne spremembe glede strukture tega organa, saj se ZDA,³⁴ Francija,

---

³⁴ V zvezi s povsem samovoljno politiko ZDA, ki ne izkazuje nikakršnega interesa k spodbujanju svetovnega miru in

Kitajska, Rusija in Velika Britanija nočejo odreči svojemu monopolu. Tako si je v svojih dveh mandatih za reformo močno prizadeval že Kofi Annan in bil pri tem neuspešen, njegov naslednik Ban Ki-moon pa zaenkrat tudi še ni uspel doseči pomembnega premika (Rtvslo.si 2007).

Vse več strokovnjakov³⁵ sicer meni, da je sedanja struktura VS že zastarela in da so stalne članice tiste, ki imajo največji vpliv na svetovne dogodke, saj lahko s svojo pravico do veta preprečijo katerokoli odločitve, ki ni po njihovi volji in tako po svoje oblikujejo svetovno dogajanje (prav tam) ter pri tem tudi »pravico do veta vse prepogosto izkoriščajo za svoje dobro in tako sebično onemogočajo splošno dogovorjene in prepotrebne pobude in odločitve, kar dela Varnostni svet tako nedemokratičnega kot tudi neučinkovitega« (prav tam). Toda kljub temu se zdi, da je 'velikih' pet v tej svoji privilegirani poziciji očitno nedotakljivih. Takšna 'vsemogočna' pozicija pa je vredna precejšnje kritike, še posebej če jo konkretno navežemo na tematiko tega diplomskega dela, v katerem smo dokazali, da je bil kot eden izmed ključnih razlogov za neuspešno intervencijo pri genocidih v Darfurju, Ruandi in Srebrenici prav ta privilegirani položaj stalnih članic, ki so zlorabljale pravico do veta in tako blokirale delovanje VS. Kritika takšne pozicije, kot jo trenutno zasedajo zgoraj omenjene stalne članice, pa je še toliko bolj umestna, če izpostavimo dejstvo, da v današnjem postmodernem svetu glasno zagovarjamo demokratična načela, kot so na primer poštene, svobodne in legitimne volitve ter načela enakih možnosti. Zaradi teh načel tako državljani neke svobodne in demokratične države volimo svoje politične predstavnike. Predstavljajmo si na primer, da se 'naši' politični voditelji ne bi dali odstaviti, ker bi se sklicevali na pravico do veta glede na uraden izid državnozbornih volitev. Po vsej verjetnosti bi se v takem primeru državljani neke svobodne in demokratične države uprli, saj bi tak način vladanja pomenil diktaturo in totalitarizem – s čimer pa tudi lahko poimenujemo stanje, ki trenutno obstaja v VS OZN.

Kot drug problem neukrepanja ob zaznanih primerih izbruhov nasilja oziroma v našem primeru genocida pa se kaže sklicevanje držav članic VS na ozemeljsko celovitost, načelo nevmešavanja in suverene pravice države agresorke, tako da bomo v nadaljevanju predstavili nekoliko drugačne poglede na koncepte suverenosti, ki bi, če bi bili upoštevani, VS po takšni reformi odvzeli možnost sklicevanja na ozemeljsko nedotakljivost posameznih držav kot razlog neinterveniranja. Prek analize

---

pravičnosti, je treba izpostaviti in problematizirati tudi dejanje nekdanjega ameriškega predsednika Georgea W. Busha, ki je umaknil podpis Billa Clintona iz Rimskega statuta in s tem zanikal pristojnost MKS za preganjanje vojnih zločincev. K umiku podpisa je skušal pregovoriti tudi druge države, in sicer z namenom, da Američani ne bi odgovarjali pred MKS (Del Ponte 2009, 120–121).

³⁵ Eden izmed njih je na primer Bardo Fassbender (1998, 9), ki že dlje časa izpostavlja problematiko veta v VS OZN. Označil ga je kot 'sovražen mehanizem', ki onemogoča enakopravno in uravnoteženo diskusijo pri reševanju mednarodnih problemov.

treh genocidov lahko namreč glede na dobljene ugotovitve izpostavimo še en razlog, ki zavira VS pri uspešnem posredovanju: države članice VS, ki imajo na nekem konfliktnem območju svoje parcialne interese, le-te ščitijo tako, da se sklicujejo na ozemeljsko nedotakljivost države agresorke – to smo dokazali z analizo resolucij VS OZN, saj so bila v vseh dokumentih največkrat in na prvem mestu navedena ravno ta stališča.

Ker je 'nacionalni interes', v imenu katerega posamezne države ne želijo odobriti potrebne intervencije, precej abstrakten koncept in v vsaki državi drugače opredeljen in ker ga kot takega ne moremo ne izkoreniniti in ne prepovedati, se kot smiselna rešitev kaže omejevanje mehanizmov, ki mu služijo – seveda zgolj v delu, ki se nanaša na učinkovito delovanje VS OZN. Smiselno bi torej bilo vzpostaviti drugačne poglede na koncept ozemeljske integritete držav, kot trenutno prevladujejo v mednarodni skupnosti, kajti le-to se namreč rado izpostavlja kot razlog neukrepanja v še tako zaostrenih konfliktih in zločinih proti človečnosti. »Suverenost držav kot ideja, da ima država na svojem ozemlju izključno oblast, iz izvrševanja katere so izključene vse druge države« (Sancin in drugi 2010, 33), je namreč osrednje vodilo mednarodne skupnosti in je kot taka zapisana tudi v UL OZN. Načelo suverenosti je sicer v zgodovini dosežkov mednarodnih odnosov pomembno načelo, ki ga je treba upoštevati in spoštovati – vendar vse do tedaj, dokler na nekem območju ne prihaja do hudih kršitev človekovih pravic. Takrat načelo ozemeljske integritete ne bi smelo biti absolutno in bi se moralo podrediti vrednosti in zaščiti človeških življenj.

Čeprav v današnjem času še vedno prevladujejo klasične definicije suverenosti, ki izpostavljajo načelo nevmešavanja, bomo na tem mestu pozornost namenili sicer nekoliko bolj radikalnim, a po drugi strani tudi perspektivnejšim pogledom na koncept suverenosti, ki bi lahko zagotovili (hitrejše) interveniranje v zaznanih primerih genocida oziroma vojnih zločinov kot takih v celoti. V ospredje namreč vse bolj prihajajo zagovorniki načela suverenosti kot odgovornosti, ki »izhajajo iz predpostavke, da suverenost držav izvira iz individualnih pravic posameznikov« (Sancin in drugi 2010, 49), kar posledično pomeni, »da suverenost ne vsebuje samo pravic, ampak tudi obveznosti. Le države, ki spoštujejo in zagotavljajo temeljne pravice svojega prebivalstva in tako izpolnjujejo svoje 'suverene obveznosti', so upravičene tudi do celote 'suverenih pravic'« (prav tam). Ni pa tudi odveč izpostaviti, da je imela ideja, da »je vsako ljudstvo tesno spojeno s svojim življenjskim prostorom kot temeljno dimenzijo, znaten vpliv na geopolitiko nacizma« (Agamben 2011, 50), kar še dodatno napeljuje na sklep, da je treba koncept ozemeljske nedotakljivosti oziroma suverenosti posameznih nacionalnih držav jemati previdno in z zadržkom.

Ko se torej zagovorniki tradicionalnega pojmovanja suverenosti in načela nevmešavanja sprašujejo: »Mar ni primarna vloga modernih držav braniti lastne interese, svoje ozemlje, svoja naravna bogastva, svoje gospodarstvo, svojo kulturo in, konec koncev, svoje prebivalstvo?« (Semelin 2009, 187), lahko na tem mestu odgovorimo: »Neodvisna in suverena država je v svoji dejavnosti omejena tako politično kot pravno« (Benko 2000, 161), saj »tradicionalno pojmovanje suverenosti ne opravičuje izvajanja neomejene oblasti znotraj državnih meja, kajti tudi sama je utemeljeno na spoštovanju temeljnih človekovih pravic« (Sancin in drugi 2010, 48). »Pravica do suverenosti držav tako ni kršena, če zunanji akterji intervenirajo z namenom pomagati prebivalstvu, katerega država ni izpolnila svojih obveznosti ter sistematično krši njihove temeljne pravice« (Sancin in drugi 2010, 49), saj »so nosilci suverenosti ljudje, in ne državna oblast, ki jim vlada« (prav tam). Poleg tega se zagovorniki tovrstnega poseganja v notranje zadeve neodvisnih držav sklicujejo tudi »na univerzalno veljavnost vrednot, ki so zajete v človekove pravice in svoboščine, kar pomeni, da se z univerzalnostjo le-teh poskuša opravičevati tudi univerzalnost načinov njihove uveljavitve« (Benko 2000, 213). Utemeljenost oziroma upravičenost intervencije mednarodne skupnosti izhaja tudi iz preambule UL OZN, saj je ta organizacija primarno nastala zaradi posledic prve in druge svetovne vojne, ki je človeštvo pahnila v medsebojno uničevanje, in z namenom, da razvijamo in ščitimo temeljne človekove pravice ter dostojanstvo in vrednost človeške osebnosti (Charter of the United Nations 1945), in ne zato, da bi znova potrdili in utrdili koncept suverenosti, kot izhaja iz vestfalskih sporazumov.

In čeprav sistem velikokrat ne deluje, se odzove prepozno ali je kakorkoli drugače oviran, bi tovrstne probleme namesto s skepticizmom raje pospremili z mislijo Woodrowa Wilsona (v Benko 1997, 187), ki je na vprašanje, kaj storiti, če načrt, ki ga je pripravil za Društvo narodov, ne bo deloval, odgovoril: »Če ne bo deloval, bo potrebno doseči, da bo deloval.« In če to misel prenesemo na sodobno OZN, kjer se kot poglobitni problem kažejo geopolitični interesi stalnih članic VS, ki z uporabo veta blokirajo njegovo delovanje, ugotovimo, da se kot logična rešitev za odpravo tega problema kaže ukinitve te pravice. Smiselno pa bi tudi bilo, če bi se v odločanje o tako pomembni stvari, kot je vojaško posredovanje na nekem območju, vključilo vse države članice OZN, saj so navsezadnje tudi UL OZN, kjer so jasno zapisana načela o varovanju mednarodnega miru in varnosti, vse podpisale. Prav tako pa bi se v takšnem sistemu odločanja lahko nadejali občutno manjšega števila geopolitično zaznamovanih odločitev, saj so prav svetovne velesile tiste, ki so prek najrazličnejših korporacij najbolj vpete v svetovni globalni trg in kot take seveda na določenih območjih ščitijo svoje interese; nasprotno pa pri majhnih in gospodarsko šibkejših državah takšnih strateških manevrov ni pričakovati v tolikšni meri – kakor jim seveda tudi ne gre oporekati

sposobnosti presoje, ali je intervencija upravičena ali ne. Pravica do veta v VS OZN bi bil dobrodošel mehanizem preprečevanja samovoljnega in neutemeljenega poseganja mednarodne skupnosti v zadeve drugih izključno takrat, ko bi bila njena raba v rokah tistega, ki z vložitvijo veta v smislu koristi ne bi mogel ničesar izgubiti in ničesar pridobiti. Na tem mestu bi tako predlagali preučitev možnosti, da se pravica do veta na vojaške intervencije podeli kaki neodvisni mednarodni nevladni organizaciji, ki se je v preteklosti že večkrat izkazala kot zavzeta in učinkovita akterka pri opozarjanju na grobe in sistematične kršitve človekovih pravic, kot jih na nekem konfliktnem območju posamezni državni akterji izvajajo.

Že Hobbes (2006, 110) je pisal, da tisti, ki sodi, »ne sme biti udeležen v sporu in da v sporu, o katerem odloča, ne sme imeti nikakršnih svojih interesov.« Naša analiza genocidov v Darfurju, Ruandi in Srebrenici ter pasivnost in neučinkovitost VS OZN nam jasno pokažejo, zakaj Hobbesova misel še stoletja pozneje popolnoma drži. Stalna članica VS Kitajska v Sudanu oziroma Darfurju ščiti svoje tankerje in naftne vire; ZDA preprečujejo intervencijo in Ruando ignorirajo zaradi pomanjkanja le-teh; Rusija pa, v primeru Srebrenice, VS blokira zaradi gospodarskih in političnih navez s Srbijo. Jasno je torej, da bi se morala pravica do veta v VS ukiniti, če ne želimo, da jo stalne članice tega organa še naprej zlorablajo.

Kot odgovor na paraliziranost in nezmožnost delovanja mednarodne skupnosti, ko je posredi nacionalni interes nekaterih najmočnejših držav, se morda kot ena izmed rešitev ponuja tudi sprejetje univerzalne zakonodaje, ki ne bi razmejevala med nekaterimi definicijami, kot sta na primer genocid, vojni zločin itd., oziroma bi te morale biti irelevantne takrat, ko je na nekem območju zaznano množično pobijanje prebivalstva in grobo kršenje človekovih pravic. Ta zakonodaja bi morala določevati obvezna ravnanja vseh akterjev mednarodne skupnosti, ko bi prišlo do takšnih primerov, kar bi tudi moralo prevladati nad kakršnokoli pravico, ki izhaja zgolj iz sklicevanja na suverenost ali pravice do veta nekega mednarodnega subjekta. Saj se je navsezadnje že izoblikovala skupnost državljanov združene Evrope, ki teži k temu, da poenoti zakonodajo svojih članic, prav tako pa tudi izpostavlja pomen skupnih ciljev in vrednot. Ni torej razloga, da ne bi v duhu spoštovanja temeljnih človekovih pravic in z namero preprečevanja krivic le-te zapisali v skupno ustavo, ki bi bila nadrejena načelu suverenosti in nevmešavanja v 'notranje zadeve' posameznih nacionalnih držav.

V zgodovini sociologije in teorije mednarodnih odnosov so že bile prisotne tako imenovane idealistične struje, ki so kot opcijo za doseganje miru med narodi izpostavljale podvrženost politike

etičnemu ali moralnemu načelu (Benko 2000, 72). »Kot skrajnost v razmišljanjih o preureditvi mednarodnih odnosov v idealistični verziji so se pojavljale ideje, da bi – začenši z Društvom narodov – bil končni cilj ustanovitev svetovne vlade, kar je zagovarjala sicer maloštevilna skupina teoretikov univerzalistične orientacije« (Benko 2000, 73). Če je torej že francoska revolucija »potrdila človeka kot subjekta sleherne resničnosti« (Benko 1997, 69), bi po tej logiki lahko predrugačili koncept skorajda 'nedotakljive' suverenosti v prvenstveno odgovornost mednarodne skupnosti, da zaščiti človeška življenja, kjer so le-ta ogrožena. Navsezadnje je suverenost kot taka umeten koncept in država kot pojem prav tako, človek pa je živo bitje in bi moral imeti prednost pred takšnimi umetnimi tvorbami, sploh če je žrtev nasilja oziroma v našem konkretnem primeru genocida.

6 ZAKLJUČEK

Po vseh analiziranih primerih in dokazani neučinkovitosti OZN pri preprečevanju genocidov bi se lahko prepustili mnenjem, da je vojna pač normalno stanje stvari, ter Machiavellijevim in Heglovim stališčem, po katerih pravna in moralna načela, čeprav obstajajo, ne morejo omejevati držav v njihovih politikah (Benko 2000, 129), ter ob tem navajali še Santayano, ki je pravil, da so samo mrtvi videli konec vojne³⁶ (Indiana University – Purdue University Indianapolis 2011), pri čemer se verjetno tudi ne bi dosti zmotili. Vendar se bomo v želji po premagovanju egoističnih spon, v katere je ujet sleherni človek in navsezadnje tudi mednarodna skupnost, v samem zaključku diplomskega dela vseeno raje ozrli k Benku (2000, 131), ki pravi: »Kaj naj bi pakt Društva narodov, Briand-Kellogov pakt, ustanovna listina OZN ali pa ustanovni akt nürnberškega vojaškega sodišča – tako menijo nekateri pisci – pomenili drugega kot izrecno priznanje držav, da nad njimi obstajajo institucije, ki so jim nadrejene.« To po eni strani mora pomeniti, da navkljub označevanju sodobne mednarodne skupnosti kot suicidalne in njenemu izkazanemu neuspehu oziroma nezainteresiranosti pri posredovanju tam, kjer to ne prinaša zaželenih koristi, ustanovitev zgoraj omenjenih institucij in podpis nekaterih ključnih dokumentov, ki omejujejo oziroma prepovedujejo pravico do vojne, dokazuje »naraščajočo integracijo mednarodne skupnosti in njeno vse večjo stopnjo formalne organiziranosti – kar je utemeljeno z interesi in cilji njenih subjektov, da to skupnost razvijajo, ohranijo in ubranijo pred uničenjem /.../« (Benko 2000, 132).

Agamben (2011, 84) pravi, da je antropogeneza tisto, kar izhaja iz artikulacije med človeškim in živalskim. »Odločilni politični spor, ki usmerja vse druge, je v naši kulturi spor med človekovo živalskostjo in človeškostjo« (Agamben 2011, 85), pri čemer pa se poraja vprašanje, če je človeštvo, ki je nase prevzelo pooblastilo za upravljanje svoje lastne živalskosti, še človeško. Prav tako pa tudi ni jasno, če je takšno življenje, »ki se ne zmore več prepoznati kot človeško ali živalsko, mogoče občutiti kot zadovoljivo« (Agamben 2011, 83). V skladu z vseprežemajočo kapitalistično ideologijo, vzponom individualizma in zatonom kolektivne solidarnosti ter ob nenehnem boju za prevlado in oblast tako na mednarodni kot tudi na globalni ravni bi se lahko upravičeno vprašali, kaj je tisto, kar nas v današnjem času, poleg zmožnosti govora in rabe uma, še ločuje od živali? V množičnih občilih ali pa vsakdanjem govoru dostikrat uporabljamo besedno zvezo 'zverinsko je umoril', kadar

---

³⁶ »Only the dead have seen the end of war.«

skušamo opisati težo oziroma surovost kakega zločina. Resnici na ljubo pa je treba priznati, da živali oziroma zveri ne uporabljajo sekir, pištol ali bomb za morjenje drugih živali. Hladno orožje, orožje za množično uničevanje ipd. za ubijanje drugih ljudi uporablja izključno človek. In to pod pretvezo, da brani svoje ozemlje, premoženje oziroma kake druge 'namišljene' vrednote, medtem ko se, glede na zgoraj analizirane genocidne primere organiziranih pobojev s strani posameznih držav oziroma njenih akterjev, nekaterim tudi pretvarjati ni treba.

Bauman je v svojem delu *Moderna in holokavst* (2006, 175) izpostavljajl institucionalne vidike pogroma proti Judom in pri tem zaradi intenzivnosti in razširjenosti antisemitizma pod Hitlerjevo vladavino omenjal tudi vsesplošno indoktrinacijo v takšno enoumje in posledično imunost za grozljivo in nečloveško ravnanje z Judi. Kult racionalnosti, moderna znanost in celo krščanske vrednote so se skupaj z nemškimi akademiki in katoliško cerkvijo izkazali kot povsem nezainteresirani, da institutu države preprečijo sistematičen, organiziran in javno znan zločin. »Molk vpričo organizirane nečlovečnosti je bila edina stvar, s katero so cerkve, ki so bile tako pogosto skregane med sabo, soglašale /.../ Dolgemu in pogosto bolečemu civilizacijskemu procesu ni uspelo vzpostaviti niti ene same učinkovite pregrade proti genocidu« (prav tam), saj je »civilizirana omika pokazala presenetljivo sposobnost za mirno in harmonično sožitje z množičnim pobijanjem« (prav tam).

Kaj smo torej predrugáčili po drugi svetovni vojni in vseh njenih žrtvah? Ustanovili smo organizacijo, ki ima v svoji zasnovi potencial, da zameji izbruhe nasilja in aktivno poseže v ustvarjanje miru, spoštovanja človekovih pravic in preprečevanja genocidov, pa tega zaradi nepripravljenosti posameznih držav in okostenelih pravnih formulacij ne zmore storiti. Oziroma to počne zgolj na papirju. Ključno je torej, da nas množica zakonov in vsa vzvišena retorika, podkrepljena z brezštevlnimi odločbami in resolucijami, ki obsojajo nasilje, ne zavede – pri vsem skupaj je treba tudi pogledati, kdaj, kako in kaj je bilo v zvezi s konkretnimi množičnimi poboji oziroma genocidi tudi dejansko storjenega. Kot smo namreč ugotovili prek tega diplomskega dela, so intervencije mednarodne skupnosti, kot jo predstavlja OZN, vezane na partikularne nacionalne interese stalnih držav članic VS, ki pojem genocid uporabljajo takrat, ko se jim to zdi primerno, pri čemer tako logika državne koristi prevlada nad konkretno potrebo po zaščiti človeških življenj.

Afričani bi v skladu s svojo filozofijo Ubuntu rekli (Loreto College 2004, 7): človek je človek skozi

drugega človeka.³⁷ In čeprav bi se v jeziku sodobne tržno naravnane družbe ta stavek v prevodu glasil človek je človek skozi kapital, bomo diplomsko delo sklenili z (nekoliko bolj optimistično) mislijo: »Ljudje kot vrsta so sicer že tisočletja na koncu svojega razvoja; človeštvo kot vrsta pa je šele na njenem začetku« (Benjamin v Agamben 2011, 88).

---

³⁷ »Umuntu ngumuntu ngabantu« (Ifejika 2006) oziroma v angleški različici »I am, because of you« (Torgovnick May 2013).

7 LITERATURA

01. Afriška unija. 2004. *Agreement With the Sudanese Parties on the Modalities for the Establishment of the Ceasefire Commission and the Deployment of Observers in the Darfur*. Dostopno prek: <http://www.issafrica.org/AF/profiles/sudan/darfur/cfc/agreement.pdf> (11. maj 2014).
02. Agamben, Giorgio. 2011. *Odprto. Človek in žival*. Ljubljana: Študentska založba.
03. Amnesty International 2007. *Eyes on Darfur. International response*. Dostopno prek: <http://www.eyesondarfur.org/response.html> (11. maj 2014).
04. --- 2009. *Eyes on Darfur. Conflict analysis*. Dostopno prek: <http://www.eyesondarfur.org/conflict.html> (15. maj 2014).
05. --- 2012. *BiH: 17. obletnica genocida v Srebrenici*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.si/bih-17.-obletnica-genocida-v-srebrenici.html> (11. marec 2014).
06. Bauman, Zygmunt. 2006. *Moderna in holokavst*. Ljubljana: Študentska založba.
07. BBC. 2011. *Profile: Sudan's Omar al-Bashir*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-africa-16010445> (21. april 2014).
08. --- 2014. *Rwanda genocide: 100 days of slaughter*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-africa-26875506> (25. april 2014).
09. Benko, Vladimir. 1997. *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
10. --- 2000. *Sociologija mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

11. Del Ponte, Carla. 2009. *Gospa tožilka: soočenja z najhujšimi zločinci človeštva in s kulturo nekaznovanosti: spomini Carle Del Ponte s Chuckom Sudeticom*. Ljubljana: Sanje.
12. Delo. 2011. Začeli soditi voditeljem Rdečih Kmerov, 27. junij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/zaceli-soditi-voditeljem-rdecih-kmerov.html> (8. februar 2014).
13. Democracy Now!. 2014. *Refusing to Call It Genocide: Documents show Clinton Administration Ignored Mass Killings in Rwanda*. Dostopno prek: http://www.democracynow.org/2014/4/7/refusing_to_call_it_genocide_documents (1. maj 2014).
14. Dnevnik. 2014a. »Nikoli ni prepozno«, 5. februar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/nikoli-ni-prepozno> (1. marec 2014).
15. --- 2014b. Čustvena slovesnost ob 20. obletnici začetka genocida v Ruandi, 7. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/custvena-slovesnost-ob-20-obletnici-zacetka-genocida-v-ruandi-foto> (24. april 2014).
16. Douglas, Ian, Abdul Ilah Albayaty in Hana Al Bayaty. 2010. Genocid Združenih držav Amerike v Iraku. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 38 (239), 25–67.
17. Drenik, Simona, Vasilka Sancin in Milan Jazbec, ur. 2008. *Zbornik znanstvenih razprav ob 60. obletnici Komisije Združenih narodov za mednarodno pravo*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije.
18. Društvo Amnesty International Slovenije. 2001. *Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča in drugi dokumenti z uvodnimi pojasnili*. Ljubljana: Društvo Amnesty International Slovenije.
19. Društvo za Združene narode za Slovenijo. 2013. *Janos Tisovszky: predavanje o reformi Varnostnega sveta ZN ter o mladih in ZN*. Dostopno prek:

- <http://www.unaslovenia.org/node/2434> (19. maj 2014).
20. --- 2014. *Združeni narodi*. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/ozn> (21. februar 2014).
  21. Einspieler, Vili. 2014. Petnajst let od Natovega napada na ZRJ. *Delo*, 24. marec. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/petnajst-let-od-natovega-napada-na-zrj.html> (4. maj 2014).
  22. Engdahl, William F. 2012. *Vojne za nafto*. Mengeš: Ciceron.
  23. Eno, Brian, John le Carré, Harold Pinter, Richard Dawkins, Haifa Zangana in Michel Faber. 2006. *Not one more death*. London and New York: Verso.
  24. Fabinc, Ivo. 1995. Kam po Ruandi?. *Sodobnost (1963)*, letnik 43, številka 1/2. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-E23QPHYN> (20. junij 2014).
  25. Fassbender, Bardo. 1998. ***UN Security Council Reform and the Right of Veto: A Constitutional Perspective***. The Hague: Kluwer Law International. Dostopno prek: google books. (19. maj 2014).
  26. Finch Lees, Tess. 2014. On Darfur, it's shhh, don't mention Sudan's President Omar al-Bashir who is accused of crimes against humanity. *The Independent*, 18. januar. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/voices/comment/on-darfur-its-shhh-dont-mention-sudans-president-omar-albashir-who-is-accused-of-crimes-against-humanity-9069396.html> (21. april 2014).
  27. Frontline. 2004. *Ghosts of Rwanda*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ghosts/etc/crontext.html> (1. maj 2014).
  28. Gaiser, Laris. 2010. *Geopolitika: dinamika mednarodne politike XXI. stoletja*. Radovljica: Didakta.
  29. Gaube, Aleš. 2011. Novorojeni Južni Sudan čakajo težka otroška leta. *Dnevnik*, 12. julij.

- Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042458256> (19. maj 2014).
30. --- 2014. Genocid bo večna sramota mednarodne skupnosti. *Dnevnik*, 8. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/genocid-bo-vecna-sramota-mednarodne-skupnosti> (24. april 2014).
  31. Gowan, Richard. 2014. Samantha Power is back. *Politico Magazine*, 23. april. Dostopno prek: http://www.politico.com/magazine/story/2014/04/samantha-power-is-back-105968.html#.U2ZvVYF_tYV (25. april 2014).
  32. GPF. 2009. *Comments by Global Policy Forum on Security Council Reform*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/47966.html?itemid=1321> (19. maj 2014).
  33. History world. 2014. *History of Rwanda*. Dostopno prek: <http://www.historyworld.net/wrldhis/plaintexthistories.asp?historyid=ad24> (20. junij 2014).
  34. Hobbes, Thomas. 2006. *Človekova narava. Elementi naravnega in političnega prava, 1. del*. Ljubljana: Krtina.
  35. Ifejika, Nkem. 2006. What does ubuntu really mean? *The Guardian*, 29. september. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/theguardian/2006/sep/29/features11.g2> (20. april 2014).
  36. *Indiana University – Purdue University of Indianapolis*. 2011. The Santayana Edition. Dostopno prek: <http://iat.iupui.edu/santayana/content/santayana-quotations> (28. februar 2014).
  37. Jones, Adam. 2011. *Genocide: a comprehensive introduction*. Second edition. London and New York: Routledge.
  38. Klein, Naomi. 2012. *Doktrina šoka: razmah uničevalnega kapitalizma*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

39. Kovač, Dejan. 2013. Zadoščenje svojcem izgnanih v smrt v Srebrenici. *Dnevnik*, 7. september. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/zadoscenje-svojcem-izgnanih-v-smrt-v-srebrenici> (19. maj 2014).
40. Križnar, Tomo. 2013. Nemirni Južni Sudan: Izvoz za genocid. *Delo*, 28. december. Dostopno prek: <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/nemirni-juzni-sudan-izvoz-za-genocid.html> (1. marec 2014).
41. Kurdistan Regional Government. 2011. *What happened in the kurdish genocide*. Dostopno prek: <http://uk.krg.org/genocide/pages/page.aspx?lngnr=12&pnr=37> (20. april 2014).
42. LeBor, Adam. 2006. »*Complicity with evil*«: *the United Nations in the age of modern genocide*. New Haven and London: Yale University Press.
43. Leposo, Lillian. 2014. *Remembering – and trying to forget – Rwanda's genocide, 20 years on*. CNN. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2014/04/04/world/africa/rwanda-remembering-forgetting-genocide/?hpt=bosread> (25. april 2014).
44. Lesjak, Jure. 2009. Izrael-Palestina: Kontrapunkt skrajnosti je ravno tako nedopustljiv. *Bajta*, 28. januar. Dostopno prek: <http://www.bajta.si/kolumna/jure-lesjak-izrae-palestina-kontrapunkt-skrajnosti-je-ravno-tako-nedopustljiv> (15. maj 2013).
45. Loreto College. 2004. *Exploring Genocide: educational issues and challenges*. Bray: Loreto College.
46. Lynch, Colum. 2013. Samantha Power's Problem from Hell. *Foreign Policy*, 23. september. Dostopno prek: http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/09/22/samantha_power_s_problem_from_hell_syria (25. april 2014).
47. Mattick, Paul. 2013. *Vse po starem: gospodarska kriza in polom kapitalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis.

48. Meyssan, Thierry. 2003. *Velika laž: 11. september*. Ljubljana: Orbis.
49. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2014. *O Mednarodnem kazenskem sodišču*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Mednarodno_pravo/ICC_10_let/Understanding_ICC.pdf (20. junij 2014).
50. Pappé, Ilan. 2013. When Israeli denial of Palestinian existence becomes genocidal. *The electronic intifada*, 20. april. Dostopno prek: <http://electronicintifada.net/content/when-israeli-denial-palestinian-existence-becomes-genocidal/12388> (4. maj 2014).
51. Peifer, Douglas C. 2008. *Stopping mass killings in Africa: genocide, airpower, and intervention*. Alabama: Air University Press.
52. Politikis. 2014. *Varnostni svet ZN se je spomnil 20. obletnice genocida v Ruandi*. Dostopno prek: <http://www.politikis.si/?p=125043> (25. april 2014).
53. Raghavan, Sudarsan. 2014. Rwandans mark 20th anniversary of genocide amid reminders that justice has yet to be done. *The Washington post*, 7. april. Dostopno prek: http://www.washingtonpost.com/world/africa/rwandans-mark-20th-anniversary-of-genocide-amid-reminders-that-justice-has-yet-to-be-done/2014/04/07/ecfbd4c4-be75-11e3-b574-f8748871856a_story.html (25. april 2014).
54. Ramet, Sabrina P. 2002. *Balkan babel: the disintegration of Yugoslavia from the death of Tito to the fall of Milosevic* – fourth edition. United states of America: Westview Press.
55. Republic of Rwanda. 2014. *The Arusha Peace Agreement*. Dostopno prek: <http://www.gov.rw/THE-ARUSHA-PEACE-AGREEMENT> (1. maj 2014).
56. Rtv slo. si. 2006. *Ruandski genocid še vedno buri duhove*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo. si/ svet/ ruandski- genocid- se- vedno- buri- duhove/ 62426> (28. februar 2014).
57. --- 2007. *Stalne članice ne dajo svojega monopola*. Dostopno prek:

- <http://www.rtv slo.si/svet/stalne-clanice-ne-dajo-svojega-monopola/76766> (18. maj 2014).
58. --- 2014a. *Ruandski predsednik – kljub zlorabam in kršitvam ostaja ljubljenec Zahoda*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/ruandski-predsednik-kljub-zlorabam-in-kršitvam-ostaja-ljubljenec-zahoda/326537> (28. februar 2014).
59. --- 2014b. *V Franciji prvo sojenje zaradi genocida v Ruandi*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/v-franciji-prvo-sojenje-zaradi-genocida-v-ruandi/329022> (28. februar 2014).
60. Sancin, Vasilka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
61. Sancin, Vasilka, Maja Bavdek, Mark Jo Moggi, Nenad Mrdaković, Nastasja Suhadolnik, Katarina Škrbec in Nina Zupan. 2010. *Lokalni zločinci – univerzalni zločini: odgovornost zaščititi*. Ljubljana: GV Založba.
62. Schons, Mary. 2011. The Durand Line. *National Geographic*, 21. januar. Dostopno prek: http://education.nationalgeographic.com/education/news/durand-line/?ar_a=1 (4. maj 2014).
63. Semelin, Jacques. 2009. *Očistiti in uničiti: politične rabe množičnih pobojev in genocidov*. Ljubljana: Modrijan.
64. Sudan tribune. 2014. *Plural news and views on Sudan*. Dostopno prek: <http://www.sudantribune.com/spip.php?mot36> (21. april 2014).
65. Šabec, Ksenija. 2006. *Homo Europeus: nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
66. Štefančič, Marcel jr. 2006. Nasvidenje v Iranu! *Mladina*, 1. februar. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/96929/nasvidenje-v-iranu> (8. maj 2014).
67. --- 2013. Velika vojna. *Mladina*, 6. september. Dostopno prek:

- <http://www.mladina.si/148060/velika-vojna> (26. april 2014).
68. *The Moscow Times*. 1995. UN Fires Russian Chief in Croatia, 12. april. Dostopno prek: <http://www.themoscowtimes.com/news/article/un-fires-russian-chief-in-croatia/340575.html> (10. maj 2014).
69. Torgovnick May, Kate. 2013. *I am, because of you: Further reading on Ubuntu*. TED Blog. Dostopno prek: <http://blog.ted.com/2013/12/09/further-reading-on-ubuntu> (20. april 2014).
70. Totten, Samuel in Eric Markusen. 2006. *Genocide in Darfur: investigating the atrocities in the Sudan*. New York, London: Routledge.
71. United human rights council. 2014. *Genocide in Darfur*. Dostopno prek: <http://www.unitedhumanrights.org/genocide/genocide-in-sudan.htm> (21. april 2014).
72. United Nations. 1945. *Charter of the United Nations*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml> (29. april 2014).
73. --- 1998. *Rome Statute of the International Criminal Court*. Dostopno prek: <http://www.un.org/law/icc/> (21. junij 2014).
74. --- 2001. *Rwanda – UNAMIR Mandate*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirM.htm> (3. maj 2014).
75. --- 2014a. *Member states*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/members/growth.shtml> (29. april 2014).
76. --- 2014b. *Rwandan genocide: Security Council told failure of political will led to 'cascade of human tragedy*. Dostopno prek: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47596#.U2xJX_I_te9 (9. maj 2014).
77. Valenčič, Erik. 2011. *Obleganje Gaze: ubijanje palestinskega ljudstva*. Ljubljana: Pasadena: Mladina: Zavod za kulturno dejavnost Kultripraktik.

78. Varnostni svet. 1994a. *Resolucija 912*, S/RES/912/1994. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/912\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/912(1994)) (1. maj 2014).
79. --- 1994b. *Resolucija 918*, S/RES/918/1994. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/918\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/918(1994)) (3. maj 2014).
80. --- 1994c. *Resolucija 925*, S/RES/925/1994. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/925\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/925(1994)) (3. maj 2014).
81. --- 1994č. *Resolucija 929*, S/RES/929/1994. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/929\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/929(1994)) (3. maj 2014).
82. --- 1994d. *Resolucija 935*, S/RES/935/1994. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/935\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/935(1994)) (3. maj 2014).
83. --- 1995a. *Resolucija 1004*, S/RES/1004/1995. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1004\(1995\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1004(1995)) (5. maj 2014).
84. --- 1995b. *Resolucija 1010*, S/RES/1010/1995. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1010\(1995\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1010(1995)) (5. maj 2014).
85. --- 1995c. *Resolucija 1016*, S/RES/1016/1995. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1016\(1995\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1016(1995)) (5. maj 2014).
86. --- 1995č. *Resolucija 1019*, S/RES/1019/1995. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1019\(1995\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1019(1995)) (5. maj 2014).
87. --- 1995d. *Resolucija 1034*, S/RES/1034/1995. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1034\(1995\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1034(1995)) (5. maj 2014).
88. --- 1998. *Resolucija 1174*, S/RES/1174/1998. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1174\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1174(1998)) (6. maj 2014).

89. --- 2001. *Resolucija 1366*, S/RES/1366/2001. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1366\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1366(2001)) (10. maj 2014).
90. --- 2004a. *Resolucija 1547*, S/RES/1547/2004. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1547\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1547(2004)) (11. maj 2014).
91. --- 2004b. *Resolucija 1556*, S/RES/1556/2004. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1556\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1556(2004)) (12. maj 2014).
92. --- 2004c. *Resolucija 1564*, S/RES/1564/2004. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1564\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1564(2004)) (12. maj 2014).
93. --- 2004č. *Resolucija 1574*, S/RES/1574/2004. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1574\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1574(2004)) (15. maj 2014).
94. --- 2005. *Resolucija 1590*, S/RES/1590/2005. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1590\(2005\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1590(2005)) (15. maj 2014).
95. Videmšek, Boštjan. 2013. Vonj po genocidu. *Delo*, 28. december. Dostopno prek: <http://www.delo.si/mnenja/kolumne/vonj-po-genocidu.html> (1. marec 2014).
96. --- 2014. Krizna žarišča v letu 2014: Leto dokončnega izbruha nove hladne vojne. *Delo*, 4. januar. Dostopno prek: <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/krizna-zarisca-v-letu-2014-letu-dokoncnega-izbruha-nove-hladne-vojne.html> (26. februar 2014).
97. Vrhovno sodišče Republike Slovenije. 1997. *Sodba I Ips 93/97*. Dostopno prek: http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/23216 (15. maj 2014).

98. Western Washington University. 2014. *Genocide: Rwanda*. Dostopno prek: <https://wce.wvu.edu/nwchgee/genocide-rwanda> (20. junij 2014).
99. World without genocide. 2012. *Darfur Genocide*. Dostopno prek: <http://worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/darfur-genocide> (1. marec 2014).
100. Žigon, Tanja in Boštjan Udovič. 2013. *Uvod v mednarodne organizacije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.